

HEA SPORDIKLUBI

TALLINNA PERSPEKTIIV JA OOTUSED

Kristjan Port
Tallinna Ülikool, Terviseteaduste ja spordi instituut
2010

HEA SPORDIKLUBI

TALLINNA PERSPEKTIIV JA OOTUSED (NOORTE SEAS)

Selgus, et andekusest olulisem on sihipärane treening, mille alguspunkt asub mitmekülgseid sportlikke võrdlusvõimalusi pakkuv, tunnustavas ja õpetavas keskkonnas, mis on suuteline pakkuma noore arengule sobivaid väljakutseid kuni tippspordini välja. Täna domineeriv väikeste spordiklubide maastik killustab spordile eraldatud ressursse, seejuures ise seda ebaefektiivselt ja madala sportliku tulemuslikkusega rakendades. Uue arengutsükli käivitamiseks oleks vaja luua juurde avalikult tunnustatud kvaliteediga, suuri, arengusse investeerimisvõimelisi spordiklubisid, mis pakuvad põhikohaga töökohta treeneritele, juhindudes treeneri kvalifikatsioonist saadavat kasu, püsivaks sportlikus konkurentsis teiste klubidega. Klubide kvaliteeti ehk vajadustele vastavust hindavad oluliste osapooltena koostöös kohalik omavalitsus, spordialaliidud ja Eesti Olümpiakomitee, kes arvestavad ka noorte ja lapsevanemate vajaduste rahuldamisega.

Noored eelistavad spordiklubi valikul kõige enam kodu lähedust ja selle lahtiühendatust koolist. Vähem olulised on klubi kuulsus ja alade arv.

KÜSIMUSED

Kus ja miks sünnib sportlane?

Kumb on olulisem: anne või võimalus?

Mis motiveerib treenima?

Milline roll on keskkonnal?

Milline on Tallinna laste sportimise keskkond?

Millised probleemid iseloomustavad tänaseid spordiklubisid?

Mida noored spordiklubi puhul eelistavad?

SISUKORD

Sõnakasutus	4
Sissejuhatus	5
Spordikorraldusest	6
Riik ja kohalikud omavalitsused	6
Spordiorganisatsioonid	8
Lapsevanemad ja nende vajadused	9
Lapsed ja nende vajadused	10
Muudatuste vajadus spordikorralduses	11
Strateegiline vaade	14
Võimalused	14
Ohud	15
Nõrkused	16
Tugevused	18
Strateegiline tegevuskava	19
Kahe spordiklubi formaadi lühivõrdlus	20
Lapse kujunemine sportlaseks	22
Andest ja geenidest	22
Mis motiveerib treenima?	23
Väike paremus	24
Paremusena kaasnevad probleemid	25
Uuringu Metoodika	28
Conjoint analüüs	28
Küsitlusankeet	28
Sihtrühma iseloomustus	28
Vanus	28
Koolide valim	29
Aeg	30
Tulemused	31
Küsitlus	31
Valimi sportlik aktiivsus	32
sportimisega seotud hoiakud	32
Sugude võrdlus	54
Vanuserühmade võrdlus	55
Eesti ja Vene koolide erinevused	56
Muud tähelepanekud	58

Võrdlus ankeetküsitlusega.....	59
Kokkuvõte ja järeldused.....	61
Ettepanekud	61
Viited	62
Lisa 1	64
Lisa 2	65

SÕNAKASUTUS

Lapsed ja noored - kuni 18.a. (kaasa arvatud).

Täiskasvanud - alates 19.a. (kaasa arvatud).

Erivajadustega inimesed – kehalise või vaimse puudega inimesed.

Harrastussport – sporditegevus, mille eesmärgiks on vormisoleku tagamine, tervise hoidmine ning tugevdamine ja/või vaba aja sisukas ning meelepärase veetmine.

Võistlussport – sporditegevus, mille eesmärgiks on tervist ja võimeid arendava ettevalmistuse kaudu eneseteostus ja edu saavutamine võistlustel.

Tippsport – sporditegevus, mille eesmärgiks on eriettevalmistuse kaudu oma potentsiaali maksimaalne rakendamine ja edu saavutamine rahvusvahelises sportlikus konkurents

Kultuur – inimeste tegutsemist kujundavate väärtuste süsteem

KOV – kohalik omavalitsus

SISSEJUHATUS

Käesoleva uuringu eesmärk on läbi koolinoorte sportimise käsitlese ja sellele vastavate võimaluste analüüsi kaudu Tallinnas, luua ettepanekud spordikorralduse edasiseks arendamiseks.

Juhtküsimused:

1. Mis iseloomustab tänast spordikorraldust?
 - a. spordikorraldus ja selle osapooled
2. Kust tulevad spordi tipud?
 - a. Kuidas kasvab lapsest täiskasvanud sportlane?
3. Mis motiveerib treenima edu suunas?
 - a. Mis roll on talendikusel?
 - b. Miks on noorte eelistuste arvestamine oluline?
4. Milline Tallinna laste sportimiskeskond?
5. Millised probleemid iseloomustavad tänaseid spordiklubisid?
6. Mida noored spordiklubi puhul eelistavad?

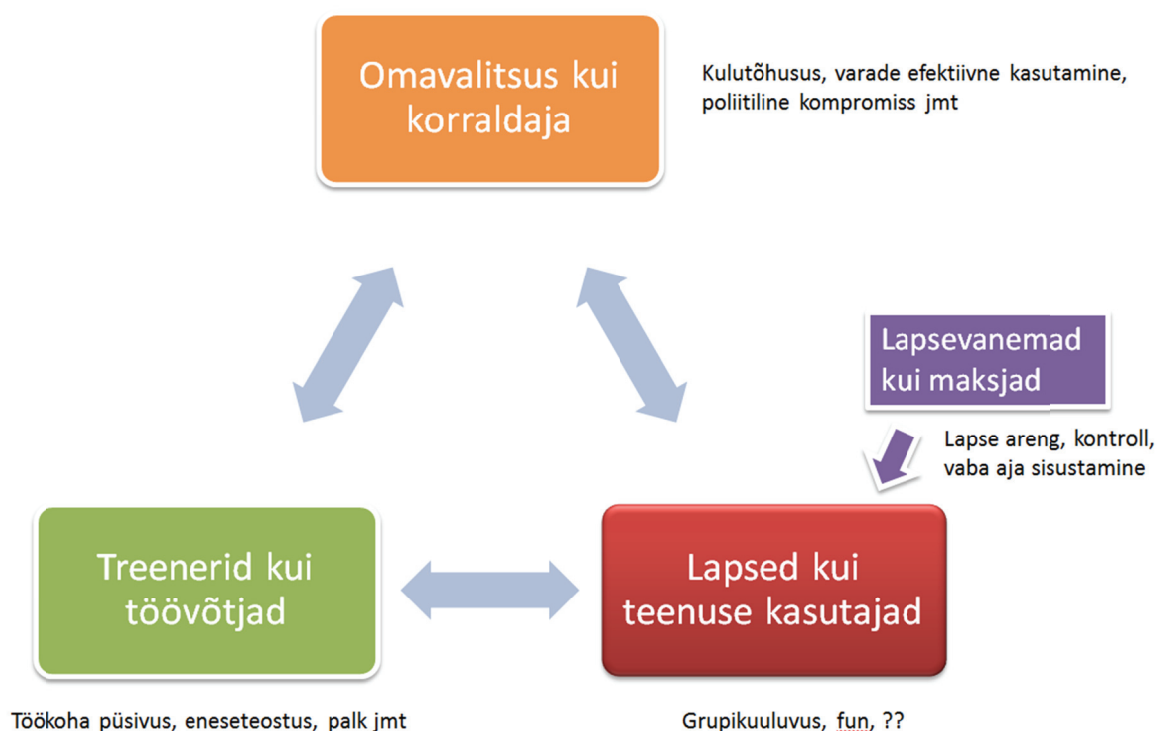
Küsimustele vastamiseks analüüsiti kaasaegseid sportlase arengut käsitsevaid seisukohti, analüüsiti spordikorralduse olukorda Tallinnas ja uuriti Tallinna koolinoorte poolseid spordiklubile esitatavaid eelistusi.

SPORDIKORRALDUSEST

Sport kui Eesti kultuuri lahutamatu osa on rahva kehalise, vaimse ja moraalse kasvatuses terviksüsteem, mis tugevdab elujõudu ja tervist, võimaldab eneseteostust ja vaba avatud suhtlemist, kujundab sportlik-aatelist ellusuhtumist teenides rahva heaolu ja elukvaliteedi tõusu (Eesti Spordi Harta (EOK 2002)). Noorte vaba aja sportlik sisustamine on spordikorralduse osapoolte peamiseks eesmärgiks. Erinevate osapoolte huvid aitavad paremini mõista spordikorralduse arengusuundi ja hetke staatust. Peamiste osapooltena võib välja tuua:

- Riik ja omavalitsused
- Spordiorganisatsioonid
- Lapsevanemad
- Laps ise

Erinevatel osapooltel on tüüpiliselt suuresti iseseisvad ja mõnikord konfliktsete huvid. Käesoleva uuringu raames võib erinevate osapoolte rolli ja seosed kirjeldada järgmise skeemi abil:

RIIK JA KOHALIKUD OMAVALITSUSED

Riik (formaalse ühiskonna esindusinstitsioonina) taotleb spordiliikumise tasakaalustatud arengut Eestis. Riiki huvitab elanikkonna tervis, liikumisharrastuse, võistlus- ja saavutusspordi edendamine ning spordiorganisatsioonide areng ja nende liikmete järjepidev aktiivsus.

Koolieas seisab laps vastamisi kasvavate nõudmistega, mille täitmise edukus sõltub tema töövõimest. Hea töövõime üheks alustalaks on kehaline suutlikus. On leitud, et kehaline tegevus

mõjutab positiivselt lapse vaimset tervist ja kooliedu (Chomitz, Slining et al. 2009). Meie lähiregiooni näitena leiti hiljuti Rootsist läbiviidud uuringus, et laste õppeedukus ja nende kehaline aktiivsus ja kehaline tublidus on omavahel seotud (Kwak, Kremers et al. 2009).

Riik korraldab laste kehalist aktiivsust traditsiooniliselt läbi koolisüsteemi. Tegemist on normatiivse kehalise aktiivsusega, millest ei piisa sportliku enesetäiustumise ja võistlus- ning tippspordi tarbeks. Erinevalt Euroopast, kus kooli nähakse hariduse vahendajana ja sportimise teenuse pakkujaks on spordiklubid on Ameerika Ühendriikides saavutussport koolisüsteemiga integreeritud.

Tänu vähimale kehalise tubliduse nõudlikkusele võib koolisüsteemi pidada robustseks kehalise koormuse andmise instrumendiks, mis teostub kohutuse ja mitte vabatahtliku tegevuse olustikus. Seetõttu esineb koolis sagedasti lapsi kes väldivad kehalise kasvatus tunde mitte sobiva või mitte meeldiva tegevuse tõttu. Kõik neist lastest ei ole sugugi kehaliselt passiivsed, nende seas võib olla ka saavutussportlaseid, kelle jaoks kehalise kasvatus tunnis toimuv võib osutuda päevatreeningute kvaliteeti segavaks.

Riiki huvitab ka noorte koolivälise, vabaaja sisustamine positiivsete ja arendavate tegevustega, muuhulgas läbi spordiharrastuse. Eeldatavalt on treeningutel osaleval lapsel väiksem tõenäosus sattuda halba seltskonda ja tegevustesse, kuna lihtsalt aega ja energiat jääb selleks vähem. Samas on ühiskonna arenguga suurenenud nii täiskasvanute kui noorte kehaline passiivsus, millel on negatiivne mõju tervisele. Täna sed noored kulutavad keskmiselt 525 kcal/päev vähem energiat võrreldes 50 aasta taguste samaealistega (Boreham and Riddoch 2001). Seejuures langeb füüsiline aktiivsus kõige rohkem just teismelise eas (12-18a) (Allison, Adlaf et al. 2007; Sigmund, De Ste Croix et al. 2007). Noorte koolivälist, vabal ajal toimuvat aktiivtegevust peetakse peamiseks tervist ja töövõimet säilitava kehalise aktiivsuse ja harjumuste kujundamise meetmeks (Mota, Santos et al. 2008). Paraku on seda tegevusruumi tänaseks uuritud ebapiisavalt, millele viimase aja ulatuslikud muudatused tavades ja tegevusmustrites lisavad juurde varasemate tähelepanekute kokkusobivuse probleemi (Jago, Anderson et al. 2005).

Riik eraldab igaaastaselt riigieelarves raha spordi toetuseks. Riigieelarvest finantseeritakse riigiasutusena tegutsevaid spordiasutusi ja toetatakse riigi asutatud sihtasutusi, spordiorganisatsioone ning spordivaldkonna arenguks vajalikke spordiprogramme ja -projekte.

Spordi korraldamine ja edendamise ülesande täideviijad on riik, kohalikud omavalitsused ning spordiorganisatsioonid. Seejuures on keskvoim jätnud laste- ja noortespordi, harrastusspordi ja suurel määral ka liikumisharrastuse korralduse kohalike omavalitsuste kanda. Vallad ja linnad ongi Eesti spordi suurimad toetajad: viimastel aastatel ligi miljardi krooniga aastas, keskvoimu panus on jäänud alla 400 miljoni krooni (Siiman 2010).

Võimalused spordielu korraldamiseks kohalikes omavalitsustes on erinevad. Eestis on kümneid valdu, mille haldussuutlikkus võimaldab sporti panustada alla 50 krooni vallaelaniku kohta aastas ja

on neid, kus summa ületab 2000 krooni piiri (Siiman 2010). Tallinnas on 2009. aastal spordiklubid esitanud taotlusi üle 25 000 lapse treeningu toetamiseks, millest linn määras pearaha 19 414 lapsele. Neist 3181 on 4-6-aastased ja ülejäänud kooliealised. 2009. aasta linnaeelarves oli pearahaks ette nähtud 60 550 000 krooni ehk 2850 krooni lapse kohta (Ilves 2010). Kohalike omavalitsuste ülesandeks on leida sobivaimad vormid spordi edendamiseks vastavalt oma võimalustele, traditsioonidele ja inimeste huvidele.

Tänu valitsuse otsusele kärpida riigieelarves kohalike omavalitsuste tulusid ja vahepealsele seaduse muudatusele, mis võttis linnadelt ja valdadelt spordi ja noorsootöö rahastamise kohustuse, lasub valdkonnal varasemast suurem surutis. Lühikese perspektiiviga omavalitsusjuhid kasutavad olukorda spordi ja liikumisharrastuse arvelt kokku hoida. Neile, kes püüavad seda ühiskondlikult olulist sfääri elus hoida, seisavad paratamatu muudatussurve ees.

SPORDIORGANISATSIOONID

Spordi ja liikumisharrastuse toimimine eeldab organiseerimist. Organisaatoriteks võivad olla erinevad spordiklubid, treenerid ja omavalitsused. Spordiklubide eesmärk ja põhitegevus peaks olema spordi ja liikumisharrastuse arendamine laiemalt ning sportlik tulemuslikkus. Spordikorraldusliku laadi alusel saab spordi- ja liikumisharrastust käsitleda neljas kategoorias.

I kategooria: Organiseerumata harrastamine ükski, sõpradega või perega. Eelduseks on soov ja vaba tahe, aluseks ühised huvid või traditsioonid. Igaühel on õigus organiseeruda, liituda ühendustega või olla liitumata.

II kategooria: Sportimine ja liikumine kui teenus, mida võimalik osta erinevatelt sporditeenuste kommerts eesmärgil pakkujatelt. Kõige tüüpilisemad näited on jõusaalid, aeroobika- ja fitness klubid. Tugevad seosed esimese kategooriaga, mõneti ka selle üks realiseerimisvorm.

III kategooria: Sportimine ja liikumine kui programmiline tegevus. Valdavalt õppeasutustes programmiline kehaline kasvatus. Eeldab kinnitatud programme, harjutuskavasid ja eesmärke. Üldreeglina kontrollitakse osalemist ja eesmärkide täitmist.

IV kategooria: Organiseeritud spordiharrastus. Samalaadsete huvidega spordiharrastajad asutavad ühenduse või liituvad tegutseva ühendusega. Spordiklubi või spordiselts, mis on füüsiliste isikute ühendus, on Eesti organiseerunud spordiliikumise alus. Spordiklubid on eraõiguslikud juriidilised isikud, üldreeglina mittetulundusühingud. Sama spordialaga tegelevad spordiklubid on huvi korral liitunud vastava spordiala liiduks, samas maakonnas või linnas tegutsevad spordiklubid maakonna (linna) spordiliiduks. Võimalik on ühinemine ka tegevusvaldkonniti, näiteks koolisport, ülikoolisport, erivajadustega inimeste sport jms. Sellesse kategooriasse kuuluvad ka sportimiseks ja liikumisharrastuseks, nii õpetamiseks kui ka treenimiseks moodustatud asutused – spordikoolid.

Korralduslike tunnuste alusel eristatud neli spordi- ja liikumisharrastuse vormi on loogiliselt evolveeruvad, seejuures üksteist mõjutavad ning peaksid katma sõltuvalt harrastajate huvidest, soovidest ja võimalustest korraldusliku tugisüsteemi spordi ja liikumisharrastuse teostamiseks. Paraku leiab praktilisest elust täiendavaid tegureid, mis mõjutades spordikorraldust loovad ebasoovitavaid olukordi.

LAPSEVANEMAD JA NENDE VAJADUSED

Lapsevanemad tunnevad muret laste arengu ja heaolu pärast. Nad tahavad, et nende lastel oleks peale kooliprogrammi täitmist veel mingi kasulik tegevus ja laste vaba aeg oleks sisustatud kvaliteetse ja arendava sisuga. Oluline on ka hoida lapsed eemal kuritegevusest ja teistest võimalikest ohtudest. Enamus vanematest on teadlik, et sport annab lapsele kaasa kogemusi, mida nad vajavad edaspidises elus.

Kõige fundamentaalsemal tasemel tagavad lapsevanemad järeltulevale põlvele kahte kriitilist ressursi: raha ja aega. Vanemate poolne sportimisvõimaluste otsimine, treeningute rahastamine, vahendite ostmise, võistluste ja laagritega seotud reise toetamine kuni laste transpordini treeningutesse ja treeningute ning harjutamise ülene kontroll ja jälgimine paigutavad lapsevanemad kogu (sportliku ja muu erialase) harjutamise süsteemis kriitilisele kohale.

Lisaks mõjutavad lapsevanemad läbi igapäevaste väärtushoiakute laste üldist tegutsemiskultuuri, s.h. suhtumist treeningutesse ja sellega seotud valikuid (n. klubi eelistused jmt). Uuringud näitavad, et enamus hilisemas elus erialaliselt eksperdi tasemele jõudnutest (sportlased, muusikud, teadlased) tunnistavad, et on õppinud raske töö väärtustamist ja parima andmist oma vanematelt (Bloom and Sosniak 1985). Vanemad kujundavad lapses hilisema saavutuslikkuse jaoks ka olulisi iseloomuomadusi nagu valmidus riskida, tagasilöökide ning ebaõnnestumiste valitsemine jne. Negatiivse tähelepanekuna leiab lähiajast tõendeid lapsevanemate loodud koduse televiisorivaatamise keskkonna ja oma kehaliselt passiivse käitumise ning laste kehalise aktiivsuse ja ülekaalu vahelisest seosest (Gustafson and Rhodes 2006; Jago, Fox et al. 2010).

Üheks oluliseks vanemate poolt organiseeritavaks tugistruktuuriks on lapse tegutsemist toetav sotsiaalne võrgustik. Lapse sotsiaalne maailm algab perekonnast, kuid aja jooksul, koos kõrgemate saavutustega hakkab see laienema esmalt uute treeningkaaslaste, õpetajate, treenerite ja hiljem teiste erialaliselt edukatega. Taoline võrgustik toetab noore üldist sotsiaalset ja emotsionaalset arengut ja väärtuste kujunemist.

Suhete ja kontaktide võrgustiku arengut vaadati veel hiljuti kui peamiselt loomulikul, iseeneslikul teel kujunevat, aga milles lapsevanematel oli olemas aktiivne ja kujundav võimalus omapoolse ressursipaigutusega seotud osaluse kaudu. Näiteks sõltus paljuski vanematest kui palju kontakte oli lapsel võimalik luua teiste harrastajatega, sest vanemad võimaldasid lastele osavõttu laagritest, võistlustest ja teistest koolivälistest üritustest. Internetikeskkonnas loodud suhtlusvõrgustike abil on

sotsiaalsete kontaktide saavutamise omahind langenud lühikese aja jooksul üliodavaks ja kaasnevate väärtussüsteemide olemus, nagu näiteks sõpruse olemus on teisenenud.

Sellises olukorras on alust eeldada täna veel paratamatult kultuuri inertsuse tõttu „vanast ja stabiilsest keskkonnast“ kinnihoidvate vanemate ja noorte vahelise arusaamade lõhe suurenemist. USA's läbiviidud regulaarsete uuringute baasil hinnatakse noorema ja vanema põlvkonna erimeelsuseid sotsiaalsetes väärtustes ja moraalis ajaloo suurimaks (Taylor 2009). Üheks sellise arengu tagajärjeks on vanemate hinnangute osakaalu vähenemine noorte tegutsemist kujundavate väärtuste süsteemis, s.h. spordiga seotud valikute tegemisel.

LAPSED JA NENDE VAJADUSED

Laste vajadusteks on huvitav tegevus, tunnustus ja tähelepanu nii vanematelt, õpetajatelt kui kaaslastelt ning oluline on tema elu ümbritsev turvalisus. Tänu info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate arengule ja noorte seas populaarsete suhtlusteenuste kasvavale mõjule on nn. *ekraaniaja* osakaal nende päevases tegevuses hakanud ühest küljest oluliselt ületama tervislikke norme, kui ka muutnud lapsed immuunsemateks vanemate poolsete nõuannete suhtes (Hattersley, Shrewsbury et al. 2009).

Sotsiaalses meedias on sündmuste kestvus muutunud väga lühikeseks, neid on palju ja nad vahendavad konfliktseid väärtuseid. Selline sotsiaalne keskkond soodustab noorte seas küünilisuse ja tarbijalikkuse kasvu. Kasvava enesekesksuse kõrval võib noortes märgata süvenevat apaatset negatiivsust, üldist usaldamatust, s.h. teiste inimeste motiivide ja ühiskonna ning seda esindavate väärtuste ning organisatsioonide suhtes (Wasik 2009).

Kaasaegne, kiiresti muutuvaid sündmuseid ja nendega kaasnevaid väärtuseid pakkuv kultuur kajastub ka pakutavate spordialade arvukuse kasvus, mis omakorda mõjutab kaudselt noorte püsivust ala juures ja sellest tulenevalt kujundab tegevuse perspektiive eemale traditsioonilisest võistlusspordist.

Täna puuduvad teadmised eelistustest, mida nad esitavad organiseeritud sporditegevusele. Viimane on üks käesoleva uurimistöö eesmärkidest.

MUUDATUSTE VAJADUS SPORDIKORRALDUSES

Väikeste klubide rohkus ja sportliku taseme langus

Väikest mittetulundusühinguna tegutsevat klubi (207 ehk 92% klubidest kuni 200 harrastajat, mille seast 110 ehk 53% kuni 50 harrastajaga) esineb tänapäeval kõige sagedamini ja sellise formaadi domineerimine on ajalooliselt otstarbekas käivitamiseks spordi organiseerumist. Väikese spordiklubi loomine toimub suhteliselt lihtsalt, tavaliselt ühe aktiivrühma iseorganiseerumise tulemusel, ega ei vaja olulist kapitalipaigutust. Tänu madalale korralduslikule lävendile sisenevad klubi käivitamisega kehalise tegevuse sfääri organiseeritud tegevuse alged. Samas võib väikese spordiklubi formaadi domineerimine hakata piirama spordi arengut.

Sportlik tase ja tulemuslikkus on otseselt seotud spordialale eraldatava ressursi hulga. Mida suurem on kasutatav ressurss, seda mitmekesisemaid ja paremaid tingimusi on võimalik luua. Väikeste klubide sissetulek sõltub peaaegu alati sellest, kui palju nad ei ole piisavalt atraktiivsed sponsoritele ega suutelised muul moel teenuste ja toodete abil lisa teenima. Ühest küljest tänu tippsportlaste objektiivselt eksisteerivale vähesusele ja teiselt tänu vähesele ressursile on vaid vähesed väikesed klubid seotud tippsportlaste ettevalmistamisega. Tüüpiliselt teenib ca 50 lapsega tegelev treener palgaks 4500-6000 krooni kuus, mistõttu ei ole treeneriamet tema põhitöökohaks. Sellises olukorras ei ole tema igapäevategevuse optimum seotud klubi arenguga, vaid pigem *status quo* säilitamisega, mis ei suurendaks tema spordile panustatavat aja ja ressursikulu, sest see on seotud ka teise tööandja vajaduste teenindamisega.

Kuigi alati võib leida erakordse entusiasmi treenereid, ei ole põhjust sellist arengut pidada spordi jaoks jätkusuutlikuks. Väikesed klubid soodustavad treenerite voolavust, peaaegu alati ebaotstarbekat rakendamist (peaaegu alati liigub raha laste treenimisest ja spordist välja) ning passiivsust. Viimast võib nii riigi kui kohaliku omavalituse jaoks pidada kõige kulukamaks, sest saamata jääb erialaspetsialisti täielik tööpanus, tema kvalifikatsioon käib maha ja selline olukord on kasvulavaks passiivsele vastuseisule isegi kui pakutavad uuendused võiksid olukorda viia paremuse poole.

Väikesed spordiklubid soodustavad killustumist kuna on tavaliselt spetsialiseerunud üksiku ala keskseks. Seejuures teostatakse seda tavaliselt minimaalse ressursiga (s.h. treenerite arvuga) ehk ebapiisavalt saavutusspordi vajadusteks. Tagajärjeks on väikeste ja kehvemate tulemustega ning võistlemist vältivate spordiklubide rohkus. Tegemist on lapse arengut arvestades ebaoptimaalse lahendusega. Allespüsimise piiril tegutsev väike spordiklubi on eluliselt huvitatud „pearaha toovate“ laste hoidmisest enda küljes, ja püüab takistada noore siirdumist mõne teise spordiala või parema treeningu korraldusega klubi juurde, mis oleks paremini kooskõlas tema võimete arendamisega.

Lisaks võimete arendamisele, mõjutab killustumine negatiivselt käitumismotivatsioonile sest lapsed, kes tulevad treeningutele, valivad omale meelepärase tegevuse kas vanemate või sõprade mõjutusel või puhtalt sisetunde ja hetke emotsiooni ajendil. Kui ollakse käidud mingi periood treeningutes, võib tunduda, et valik ei ole meelepärane ja sobilik. Üldtoodule viidates, on

väikese, ühe erialakeskse spordiklubi sees peaaegu võimatu ala või treenerit vahetada, mis viib esmalt valitud erialas pettumusele, seejärel aga tekitab kriitilist suhtumist kogu spordisfääri.

Arengu tõhususe suurendamise nimel on soovitatav arendada olemasolevaid spordiklubisid, mis vastaksid paremini kaasaegsetele vajadustele ja võimalustele. Spordikorralduslike vahenditega peaks olema soodustatud mitmekesisemate ja suuremate sportimisvõimalusi pakkuvate organisatsioonide moodustumine. Suurem organisatsioon pakub treenerile täiskohaga tööd, mis soosib ka tema erialast eneseteostust ja enesetäiendamist.

Spordiklubi saab alates 2006. aastast olla nii mittetulundus-, kui ka äriühing, aktsiaselts, osaühing või sihtasutus. Parima spordiklubi formaadi leidmisel peab arvestama erinevate osapoolte eelistustega ja siin on ilma vastava analüüsita rakse parimat lahendust ette määrata. Kuigi muudatuste läbiviimisel peab tegutsema teovõimsalt ja suhteliselt kiiresti, on soovitatav vältida ühepoolseid lahendusi, millega mitte-nõustumise märgiks ei ole valjuhäälna opositsioon, vaid tegutsemise passiivsus ja passiivne vastuseis. Ülaltoodut arvestades on lisaks olukorra ülevaatele käesoleva uuringu eesmärgiks spordikorralduse peamise, kuid traditsiooniliselt vaikiva osapoole, ehk laste poolsete spordiklubide omistatavate eelistuste täpsem uurimine.

Väikeste spordiklubide kõrvale on vaja tekitada arenenumate spordiorganisatsioonide võrgustik. Arenenuma sportimist korraldava organisatsiooni põhilisteks eristavaks tunnusteks on olla suurem, majanduslikult investeerimisvõimelisem, sporditasemelt tugevam ja/või mitmekülgsem. Täna on Tallinnas ainult 3 üle 500 harrastajaga spordiklubi. Neis treenib 2160 inimest, ehk 12% harrastajatest. Loota tippspordile hästi treenitud noori tänaste suurte spordiklubide arvelt, ei ole vähemalt statistiliselt põhjendatud. Võttes sportliku edu tõenäosuseks 1:10 000 harrastajast (kasutades stabiilse spordikorralduse ja suure rahvaarvuga Ameerika Ühendriikide spordiharrastajate seast profiliigasse jõudnute statistikat), läbib tugevate spordiklubide rada liiga vähe tippspordile kasulikke noori. Enam-vähem sarnane tõenäosus kehtib kõikjal arenenud Lääne ühiskondades. Seetõttu võib arvata, et paarituhande noore jaoks loodud suuremad võimalused spordiala ja treeneri valikul ei garanteeri Tallinnas elavate noorte edu tippsporti jõudmiseks. Kui suures spordiklubis puuduvad edukad tippsportlased, märgistatakse selle tegevus peamiselt liikumisharrastuse teostajana. Sellest aga ei piisa koostööks spordialaliitudega, mis omakorda langetab spordiorganisatsioonide häält ühiskondlikus varade jaotamises.

Süsteemi peaks arendama viisil, mis suurendaks tänasega võrreldes suuremate spordiklubide osakaalu. See ei tähenda väikestest spordiklubidest loobumist, kuid toimib teatud garantiina, et lapsest tippsportlase kasvatamise süsteemis on olemas piisavalt suutlikke alternatiive nii sportlaskarjääri toetamiseks kui ka harrastusspordi ja liikumisharrastuse organiseerimiseks. Kriitilise massi suurte spordiklubide olemasolu aitab tänu efektiivsema ressursikasutuse põhjustatud uuele konkurentsitsüklile kaasa kogu senise spordikorralduse süsteemi arengule. Sest kui osa klubisid pakuvad treeneritele kindlama erialase töökoha, selle kaudu koondades enda juurde paremaid

treenereid, kes loovad mitmekülgsemaid treenimisvõimalusi ja kõik see toetab edukamat majandamist, käivitub süsteemi sees nii treenerite kui laste liikumine parema teenusepakkuja suunas. Viimane stimuleerib konkurentsi kaudu ka ülejäänud spordiklubisid tõhususe parandamisele.

Strateegiline vaade

Järgneva analüütilise ülevaate eesmärgiks on süsteemselt eristada Tallinna (ja Eesti kontekstis) spordikorralduses esinevad võimalused, ohud, nõrkused ja tugevused, eesmärgiga neid konsolideerides luua strateegiline tegevuskava, mis esitatakse käesoleva peatüki lõpus.

VÕIMALUSED

Sporditeenuse turg on muutustele avatud	<u>Seniste tegutsejate haavatavused:</u> st. traditsiooniliste spordialade (peamiselt nn. olümpiaalade) kõrvale tulevad uued, meediasõbralikumad või moest kantud spordialad (s.h. ekstreemsport, erinevad idamaised võitlusviisid jne).
	<u>Liikumisharrastuse tarbijal on rahuldamata vajadused:</u> treeningu nõustamine, kättesaadavus kodu lähedal, sobiva tegevuse leidmine, harrastuspaikade puudus (s.h. pesemisvõimalusega).
	<u>Regulatsioonide ja seaduste muutumine</u> on paratamatu, kuna ühest küljest seostub kehaline aktiivsus üha rohkem tervishoiusektori eesmärkidega ja valdkonda lisandub uusi tegijaid (näiteks meditsiini või terapeudi haridusega). Ühtlasi muudetakse seoses üleeuroopalise ühtlustusvajadusega treenerite kutsekvalifikatsiooni tasemeid, mis omavad kaudset mõju senisele töökorraldusele.
	<u>Ülepiiriline konkurents</u> viib osa tippspordlastest välismaiste treenerite (ja elektrooniliste nõustajate, vt. all) juurde. Samuti on märgata väljas pool Eestit hariduse saanud treenerite saabumise Eestisse.
Arenevad ettevõtlusvormid ja liikumise ning tervisega seotud toodete valik	<u>Uus tehnoloogia loob uut tüüpi ettevõtlust:</u> Tärgavad uued, info haldamisel baseeruvad treeninguga seotud teenused nagu näiteks treeningjuhtimise ja -nõustamise teenused, mille puhul teenusepakkuja võib olla välismaine, suure liikmeskonnaga ja hästi bränditud võrkorganisatsioon.
	<u>Luuakse uusi partnerlusvorme:</u> liikumisharrastuse ürituste korralduses osalevad spordiorganisatsioonid ja ettevõtted (n. Elion Cup). Euroopas on märgata haigla ja spordiklubi lähenemisekatseid koostööks, sest haiglal on patsientide treenimise vajadus kuid puudub selleks ressurss, spordiklubid aga vajavad kliente ja taastusravi või rehabilitatsiooni jaoks vajavad erioskustega spetsialiste.
	<u>Uued Liikumisega seotud turunišid:</u> nõudluse kasvu ennustatakse koolieelse, töö- ja pensioniealiste erivajadustele vastavate harjutusviiside ja paikade nõudlusele. Kasvamas on aktiivtegevuste kasutamine kasvatustöös, rekreatiivtegevuste ürituskorraldused jne.
	<u>Regionaalsed, hooajalised, moega seotud liikumisvormid</u> on muutumas arginähtuseks.
	<u>Juurde tulevad uudsed müügiargumendid:</u> Tervishoiuga lõikuvalt ning paralleelselt müüakse ja turundatakse "tervist", "ilu", "elukvaliteeti". Turundusajastul (ja infoajastul) on tihti nii, et võitjaks ei ole alati parim toode või teenus, vaid selleks on parima turundusega toode või teenus.
	<u>Tärgamas on elustiili tööstus,</u> milles tervisel ja aktiivtegevustest osavõtmisvõimekust on täita oluline roll (indiviidile orienteeritud, moest ja trendidest mõjutatud jne).

OHUD

Poliitilis-majandusliku kliima muutused	<u>Majandus (siseriiklik ja välistmajandus):</u> majandusraskuste ajal langevad sport (koos tervishoiu ja haridusega) esimestena rahastamise kokkuhoiu surve alla.
	<u>Poliitilika:</u> sport on sotsiaalselt kandev ja poliitiliselt populaarne instrument, mille tagajärjeks võib olla kitsas fookus, tihti vormiline probleemipüstitus ja isoleeritud punkt-arengud vastavalt kohalikule poliitilisele eelistusele.
	<u>Teiste valdkondade mõju:</u> keerulises ühiskonnas toimub pidev seadusloomeprotsess mille fookusest välja jäävate regulatsioonide tagajärjed võivad ootamatult pidurdada spordisektori arendustegevusi. Näiteks muutus rahandusreeglite muutmise käigus spordi rahastamine vahepeal omavalitsuste jaoks vabatahtlikuks tegevuseks. Spordikorraldust mõjutavad üha enam ka muudatused haridus- ja tervishoiusüsteemis.
	Tänu välja pakutatavate spordialade kasvule tekib <u>surve</u> harrastajate killustumisele mitme spordiala vahel, millele omavalitsused reageerivad eelislade sätestamisega
Spordikorralduse ebaefektiivsus	Tänu väikeste klubide domineerimisele liigub oluline osa spordile eraldatud rahalisest ressursist kas ebaefektiivsele, ebaoptimaalse kasutajaskonnaga ostudele ja infrastruktuurile või mitte-sihipärasele kulutustele.
Segaduses sportija	<u>Sportija (eriti noor) on segaduses:</u> Uute spordialade arv on kasvanud, mistõttu harrastajad satuvad keeruliste valikute olukorda. Maailmas tunnustatud olümpiaalad kaotavad sihipärase treeninguga alustajaid ja aega „moodaste“ alade proovimisele.
	<u>Tarbimiskäitumise muutumine:</u> Spordiväliste tegevusvaldkondade kultuur on üles ehitatud kiirele tooteuuendusele (näiteks mobiiltelefonid jmt), mis mõjutab ka ülejäänud toodete tarbijaskonna käitumist.
	Dünaamiline, turunduslikult intensiivne, informatsioonilt vastuoluline keskkond mõjutab kliendi eelistusi, millega on raske klubide arendustegevuse sisendis arvestada.
	<u>Sportimine on stiihiline ja väheinformeeritud,</u> sest sportimise populaarsus ja harrastajate arv on kasvanud ilma tegevust toetava teabe mahu ja juhendamisele eraldatud ressursi suurenemiseta.
"Komistuskivid"	Kliima muutus võib mõjutada spordialade populaarsust (n.talialadel)
	<u>Tippsportlaste ebaõnnestumised</u> mõjutavad spordialade populaarsust
Ületamatu raskus	Eesti on väike, s.t. igasugust ressursi napib

NÖRKUSED

Napp konkurentsijõud	Vähe ressursse: Spordisüsteemis liigub vähe vahendeid
	Vähe kogemusi: Eesti spordiorganisatsioonil tervikuna on tänu lühikesele arenguajale suhteliselt vähe kogemusi.
	Väikeste klubide tegevuse optimumiks on püüd olla „vastavuses normidele“
	Haavatav muudatuste olukorras, näiteks läbi spordiala populaarsuse languse, majandusreeglite muutumise vmt
	Vähe tõenduspõhisust: spordikorralduses kasutatakse vähe rakenduslikke teadusuuringuid olukorra kirjeldamiseks ja tagasiside saamiseks.
	Edu spordis on pigem juhuslik kui süsteemne s.t. edu põhjused on raskesti seletatavad ja tulemused korratavad
	Puudub stiimul treenerite kvalifikatsiooni parandamiseks ja see langeb ilma välise korraldusliku stiimulita (loe: kutsestandardi nõuded).
Väheoluline partner	Spordiklubide süsteem on nõrk ühiskondlik partner varade jagamist puudutataval läbirääkimistel.
	Eesti spordiklubid ei ole atraktiivne bränd kauba ja teenuste arendamiseks ja sponsori rahade kaasamiseks. Ei ole atraktiivne sponsoritele kuna pole „nähtav“ (avaliku tegevuse, võistlemise, tipp sportlaste nappuse tõttu)
	Spordiklubid on avalikkuses sagedasti märgistatud sõnaga "küsitav", kuna tegevus ei ole tuntud ja organisatsioon on läbipaistmatu
	Väike klubi pakub treeneritele ebakindla töökohta sest kapitali ei akumulera ja pole teada kui kaua eksisteerib
	Sportliku andekuse jaoks riskantne, kuna paljud klubid ei ole huvitatud või pole ressursi tippspordis kaasalöömiseks
	Väike klubi ei esinda märgiliselt kedagi (organisatsioonina pole põhjust enda mainimine, PR tegevuseks ei jätku vahendeid, väikese klubi mainimisest pole keegi eriti huvitatud) ega toeta spordiväärtuste märkamist ühiskonnas laiemalt
Rahaprobleemid	Väikeste klubide majandustegevust iseloomustab „mikrokasum“, s.t. keskendub säilimisele, arengu jaoks vahendeid ei ole.
	Arendustegevus on kallis: s.t. vähestele klubidele omavahenditest teostatav.
	Arendustegevuse kulustruktuur on keeruline ja mahukas. Seetõttu jäävad arendusprojektid alarahastatuteks, probleeme ei mõisteta piisavalt, projekte lõpetatakse enneaegselt kui ebaõnnestunud. Viimane pärsib omakorda edasiste projektide rahastamist.
	Puudub sõltumatu hindamis- ja kvaliteediorganisatsioon tänu millele pole võimalik süsteemselt eristada sihipäraseks rahastamiseks jätkusuutlikke, tugeva potentsiaaliga klubisid
Haavatavused	Spordiklubide tegevus on ebaühtlane ja fragmenteeritud ning neid on suhteliselt palju.
	Muudatused seadusandluses ja maksustamises mõjuvad ootamatult ja segadust külvavalt kuna spordiklubidel puudub kohanemist siluv ressurss ja vajalik tähelepanu.
	Klient on avatud konkurentidele: väikeste, isoleeritud klubide teenuste omahind on kõrge ja see kantakse üle lõppkliendile, mis muudab ta hinnatundlikuks ning konkurendi (hinna-) rünnakutele avatuks.
	Kliendi hoiakute pidev muutumine tänu moele ja tegevuse alternatiivide rohkele
Protsesside ja	Väikeses organisatsioonis ei arene välja sisemise kontrolli

süsteemide nõrkus

mehhanisme, mistõttu suureneb risk spordile eraldatud vahendite mitte-sihipäraseks kasutamiseks

Väikese klubi organisatoritel lasub liiga palju kohustusi, millega ei tulda toime. Nendeks on ettevõtte juhtimine, raamatupidamine, inventari hanked, inventari parandamine, võistluste organiseerimine või osavõtu korraldamine s.h. transport, ohutuse ja turvalisuse tagamine, treenerite koolitamine, treeningtöö korraldamine, ja treeningtöö läbiviimine

Kulude-kesksed hoiakud, mis tulenevad klubi majandamisele panustatavast ressursist võrreldes sportliku saavutusvõime parandamisega. Rääkimata teenuste, nende kvaliteedi arendamisest jne.

TUGEVUSED

Spordi tuntus	Eestis on olemas pikaajaline, suhteliselt laia kandepinnaga spordikultuur
	Eestis on olemas tippsporti ümbritsev positiivne tähelepanu ja selle hoidmiseks kriitiline arv tippsportlaseid
	Eestit tuntakse väljas pool piire mitme sportlase ja meeskonna kaudu
	<u>Kehakultuuri alane haridus on heal rahvusvahelisel tasemel.</u>
	<u>Elanikkonna liikumiskultuursus</u> on hea ja hoiakud uute liikumisviiside suhtes pigem positiivsed.
	<u>Loodusliikumise infrastruktuur on heal tasemel.</u>
	Tallinn on suure eelarve ja populatsiooniga ning spordi suhtes aktiivne omavalitsus
Algatusvõimelisus ja arengutahe	<u>EL liikmelisus:</u> võimaldab piiriülest koostööd ja rahastamist EU fondidest
	<u>Eurotsooni liikmelisus:</u> suurendab usaldusväärsust; on märk raksel ajal tegutsemissuutlikkusest
	<u>Innovatiivse riigi imago:</u> Eestil on rahvusvaheliselt suhteliselt hea tuntus kui innovatiivsete lahenduste riik.
	Mõnedel spordialadel ja organisatsioonidel on olemas <u>suhteliselt hea rahvusvaheline tuntus ja tunnustus</u>
	<u>Spordis tegutsejate dünaamilisus</u> kajastub spordiklubide loomise rohkuses, võrreldes teiste valdkondadega suhteliselt kiires ja edukalt toimiva kutsequalifikatsiooni süsteemi rajamises, kesksete organisatsioonide (Spordialaliidud ja EOK) vahel toimib hea koostöö
	Eesti ja selle omavalitsused on väikesed ja võimaldavad operatiivset arendustegevust toetavat keskkonna kujundust (seadusloome, majandusreeglid jmt).

Strateegiline tegevuskava

Tugevused ja Võimalused määravad tegevuspotentsiaali	Arenev sporditeenuste turg + arenevad ettevõtlusvormid + spordi tuntus + ühiskonna arenguvõimelisus ja -tahe = toeta spordikorralduslikult senisest edasiarenenud, suuremate klubide loomist
Nõrkused ja Võimalused näitavad kätte parandamiskohad	Napp konkurentsijõud + väheoluline partner + rahaprobleemid + haavatavuse iseloom + protsesside ja süsteemide nõrkus + arenev sporditeenuste turg + arenevad ettevõtlusvormid = toeta koostööd spordiklubide vahel paremaks ressursikasutuseks ja ühinemiseks
Tugevused ja Ohud näitavad kuidas tugevusi arendades riske vähendada	Spordi tuntus + ühiskonna arenguvõimelisus ja -tahe + poliitilis-majandusliku kliima muutused + spordikorralduse ebaefektiivsus + segaduses sportija + komistuskivide iseloom = panusta liikumisaslasse haridusse a. hari erinevaid osapooli s.h. klubisid opereerivaid spetsialiste, treenereid, avalikkust
Nõrkused ja Ohud aitavad luua kaitsestrateegia ja planeerida arendustegevust	Napp konkurentsijõud + väheoluline partner + rahaprobleemid + haavatavuse iseloom + protsesside ja süsteemide nõrkus + poliitilis-majandusliku kliima muutused + spordikorralduse ebaefektiivsus + segaduses sportija + komistuskivide iseloom = väldi tarbetut ressursikulu ja konsolideeri spordile eraldatav ressurs maksimaalse kasu taha. Selleks: a. Sätesta spordiklubidele läbipaistvad ja objektiivsed kvaliteedi kriteeriumid nägemaks ressursipaigutuse efektiivsust b. Oma objektiivseid mõõdikuid ja tagasisidet, uurides spordivallas asetleidvat. Ilma informatsioonita on raske sätestada vastutust ja juhtida süsteemi

KAHE SPORDIKLUBI FORMAADI LÜHIVÕRDLUS

Väikest spordiklubi iseloomustavad:

- Tegevuse optimumiks on püüd olla „vastavuses normidele“
- Majandustegevust iseloomustab „mikrokasum“, s.t. keskendub säilimisele, arengu jaoks vahendeid ei ole
- Pakub treeneritele ebakindla töökoha sest kapitali ei akumul eerita ja pole teada kui kaua eksisteerib
- On (terminaalselt) haavatav muudatuste olukorras, näiteks läbi spordiala populaarsuse languse, majandusreeglite muutumise vmt
- Avalikkuses on üha sagedamini märgistatud sõnaga "küsitav", kuna tegevus ei ole tuntud ja organisatsioon on läbipaistmatu
- Sportliku andekuse jaoks riskantne, kuna ei ole huvitatud või pole ressursi tippspordis kaasalöömiseks
- Edu spordis on pigem juhuslik kui süsteemne
- Peamiseks praktiliseks tulemiks on liikumisharrastuse korraldamine
- Ei esinda märgiliselt kedagi (organisatsioonina pole põhjust enda mainimine, PR tegevuseks ei jätku vahendeid, väikese klubi mainimisest pole keegi eriti huvitatud) ega toeta spordiväärtuste märkamist ühiskonnas laiemalt
- Ei ole atraktiivne sponsoritele kuna pole „nähtav“ (avaliku tegevuse, võistlemise, tippsportlaste nappuse tõttu)

Suurt spordiklubi iseloomustavad:

- Tegutsemise eesmärkide selgus ja nähtavus, mis fikseeritakse arengukavas ja igaaastases tegevusplaanis
- Selge organisatoorne struktuur, milles on eristatavad vastutusala
- Spordikorraldusse tuuakse spetsialistidest juhte (erinevalt tavast milles klubi juhiks on ebapiisava juhikogemusega treener) kuna organisatsiooni keerukus vastab juhi keerukusele
- On huvitatud majanduslikust edust, näeb spordivaldkonda investeringute keskkonnana, loob valdkonda kapitali (nii baaside, sportlaste, treenerite kui klubi brändingu näol) ja kaasab täiendavaid varasid väljast poolt riigi ja KOV'i finantseerimist
- On huvitatud mitmekülgsete teenuste arendamisest täiendavalt treeningprotsessile (taastumisravi, nõustamine, ürituste korraldamine, bränditud kaupade müük jmt)
- Pakub koolitatud treeneritele erialast, põhikohaga tööd mille kaudu muutub treenerikoolituse arendamisel oluliseks osapooleks
- Omab sisemist vajadust treenerite koolitamiseks
- Suuteline hankima vajalikke litsentse ja lubasid (s.h. arendama õppekavasid jmt)
- On muudatuste suhtes kohanemisvõimeline, kuna suudab välja arendada uusi alasid ja on kõlbulik laenurahade hankijana
- Suur klubi on huvitatud enda kuvandist avalikkuse silmis, omab vahendeid ja teostab PR'i (s.h. kaasates sponsoreid), esindab meelsasti peale ise enda ka omavalitsust, regiooni ja riiki, mistõttu suurendab kogu spordisüsteemi väljapaistvust ühiskonnale

- *Pakkudes mitmekülgseid teenuseid, suudab enda juurde tuua potentsiaalselt nii noored kui täiskasvanud, nii harrastus kui tippsportlased, mille abil ehitab oma brändi, toetab grupikäitumist ja nn. „fännklubide“ tekkimist.*
- *Potentsiaalselt uute traditsioonide kujundaja ja kandja, s.h. parimad tavad*

LAPSE KUJUNEMINE SPORTLASEKS

Inimese arengust lähtudes ja spordiala spetsiifikast tulenevalt võib arengus eristada iseloomulikke perioode: mitmekülgse motoorse baasvilumuse omandamise iga (6-9 aastased); treenimise kui oskuste ja kultuuri omandamise (9-12); sihipärase, erialase treeningu algus (12-16); võistlusteks treenimine (16-18); võitmiseks treenimine (18-) ja karjääri lõpetamine (~30+). Neist esimeste, nooremate vanusegruppide iseloomulikuks tunnuseks on liigutustegevuste ja spordialade mitmekülgsus, mitte-spetsialiseerumine, millele järgneb sobivaima spordiala valik vahemikus 12-16 elusaastat. Sellel etapil on edasise sportliku karjääri jaoks tegemist kriitilise eluperioodiga, sest kuna siit saab alguse erialaspetsiifilise arengu algus., mis määrab paljuski ära edasise tegutsemise edukuse või edutuse. Traditsiooniliselt minnakse seejärel oma alaga lõpuni kuni karjääri lõpetamiseni, või siis jätkatakse liikumisharrastust samal või sarnasel alal madalamal tasemel.

Käesolevasse uuringusse kaasati just seda vanuserühma esindavad lapsed, kuna sellel etapil muutub nende roll edaspidise liikumis- ja spordiharrastuse jaoks oluliste otsuste kaudu kriitiliselt tähtsaks. Eeldame, et 12-16 aastaste eelistustega mitte-arvestamine langetab läbi osapoolte huvide ebapiisava arvestamise kogu spordikorraldusele efektiivsust ja tulemuslikkust.

ANDEST JA GEENIDEST

Praktiliselt kõigile on avatud võimalus saavutada eeskujulikke tulemusi, olgu need seotud mõne loomingualse ala või sportliku eneseteostusega. Erakordsete saavutuste jaoks on vaja õigeid valikuid ja piisavat harjutamist (Ericsson, Nandagopal et al. 2007). Kahjuks domineerib sporti ümbritsevas kultuuris nn. „harjutamise kontseptsiooni“ asemel „talendi kontseptsioon“. See tähendab, et tänu geneetika ja loodusliku valiku elegantselt lihtsale ja seetõttu võimsale ning populaarsele argumentsatsioonile talendist kui millestki fataalsest, on kinnistanud sügav veendumus sünniga kaasatud eelduste määravast rollist inimese hilisema elu edus s.h. spordis.

Näiteks püütakse viimasel ajal geneetiliselt põhjendada jooksu tipptulemuste omanikke päritolu mõnest üksikust Aafrika riigist (Keenia, Maroko, Somaalia vmt). Selle hüpoteesi kontrollil tekivad probleemid püüdes põhjendada lähiajaloos toimunud pikamaajooksu tipptulemuste omanike ümberpaigutamist kõigest mõnekümne aasta jooksul Euroopa (s.h. Soome) riikidest ja Austraaliast Lääne-Aafrikasse (Maroko) ja sealt Ida-Afrikasse (Keenia, Etioopia, Somaalia).

Püüd seletada parimaid sportlikke tulemusi unikaalse geneetilise soodumusega eeldaks, et need on lühikese aja jooksul lokaliseerunud ühte paikkonda. See on juba iseenesest ebatõenäoline. Esmalt tänu evolutsiooniliselt vajaminevale palju pikemale ajafaktorile kui on kestnud kaasaegne sport ja teiseks tugevatele ning samas juhuslikele jõududele, mis püüavad seguneda ja segada edukate isendite genofondi. Talendi seletamine geneetilise konstruktivismi probleemid tuleavad esile uurides ühiskondliku hinnangu järgi nn. „geeniuste“ sugupuid. Üheks huvitavaks näiteks on siin Robert Klark Graham'i asutatud „Repository for Germinal Choice“, mida rahvasuus on nimetatud ka „Nobelistide spermapangaks“. Väidetavalt vaid andekate või vähemalt edukate inimeste geneetilise materjali

omavahelise viljastamise tulemusel alates 1982 aastast sündinud 229 last on tavapärased kodanikud, keda võib-olla eristab ülejäänud populatsiooni keskmisest asjaolu, et need lapsed sündisid peredesse kuhu neid väga oodati (Plotz 2005).

Täna toimib „talendi kontseptsioon“ tänu „talendi“ mõõtmise ebamäärasusele. See tähendab, et isegi tippu jõudnud sportlaste puhul teostatud uuringute põhjal ei ole leitud ühtegi geeni või isoleeritud funktsionaalset võimet, mis selgitaks tema edu vaieldamatult. Tõendite puudulikkuse kiuste levib siiski optimistlik ootus, et koos geneetika arenguga leitakse ka need „sportlase geenid“ – seni aga peaks talentide geneetilise otsimisega edasi tegelema.

„Talendi kontseptsioonil“ on spordi ja ühiskonna jaoks hukatuslikud tagajärjed. Sest miks peaks lapsevanem saatma oma võsu trenni kui ta arvab, et lapsel puuduvad „geneetilised“ eeldused? Miks peaks keegi alustajatest püüdlema täiuslikkuse poole kui ta teab, et põhimõtteliselt on tippsaavutused kättesaadavad ainult neile kellel on olemas „eriline anne“? Motivatsiooni kustutamiseks piisab isegi sellest kui harjutaja peab oma raske töö tulemuslikkust ebakindlaks kartuses, et kusagil treenib keegi „temast andekam“.

Arusaam, et meile on keelatud edu väljas pool seda, mida pole sünniga kaasa antud, ei baseeru tegelikel tõenditel, kuna need puuduvad. Ainukesed tõendid mis täna sportlikku (ja muude valdkondade) edu seletavad baseeruvad harjutamise ja treenimise hulgal. Isegi säilitades lootust, et kunagi võiks talenti seletada ka läbi unikaalse geneetilise koosluse, peab tänase praktilise sordikorralduse jaoks nõustuma väitega, et nii treeningu kvaliteet kui selle kvantiteet omavad suuremat tähtsust kui seda on viimasel ajal harjutud nägema. Sellega saab edasi minna, et luua konstruktiivsed lähtekohad sportliku edu paranemisele kogu vabariigis.

MIS MOTIVEERIB TREENIMA?

Otsides vastust küsimusele, mis ajab inimest väljapoole oma mugavustsoonist harjutama, on leitud, et selleks on peamiselt nn. sisemised stiimulid nagu tahe, vajadus jmt. Välised stiimulid (nagu raha, tunnustus vmt) omavad sünergilist koosmõju, kuid ei ole ise motivatsiooni käivitajaks. Kuid ka motivatsioonil on olemas käivitav sündmus.

Üheks enim tõendeid kogunud teooria on nn. kordajate efekt (Ceci 2003). Selle teooria aluseks on mingi omaduse või võime omamine, mis annab väikese kuid tajutava eelise. Väga väike eelis mõnes valdkonnas võib käivitada seeria sündmuseid, mille tulemusel luuakse hiljem palju olulisemaid paremusi. Olgu selliseks eeliseks kasvõi üliväike paremus näiteks silma-käe koordineerimise ja ülajäsemete lihasjõus. Selliselt „varustatud“ noor saab meelega näiteks pallimängus oma kaaslastega. Taoline meelehea (sisemine motivaator) sunnib teda otsima uusi mänguvõimalusi nii kooli ajal kui pärast kooli, seeläbi suurendades tema treeningmahtu. Kuna selline kehaline aktiivsus arendab ka teisi võimeid, rajab ta endale juba järgmise, tüüpiliselt taaskord väga väikese eelise kaaslaste ees. Edu, isegi väikene, viib uute väljakutseteni – näiteks soovile

proovida võistelda uute vastastega, vaadata erialaseid spordiülekandeid ja osaleda sellega seotud sotsiaalses võrgustikus, liituda mõne treeninggrupiga jne.

Noore motivatsiooniks ei ole enam näiteks pakkuda rahuolul oma vanematele vaid selleks saab koetud edu erialase täiustumise käigus. Selliselt motiveeritud indiviidil on üha kasvav tõenäosus puutuda kokku oma võimetele kohase erialase keskkonnaga (välised motiveerivad tegurid nagu treeneri tunnustus, parem varustus, paremini sisustatud treeningpaigad, võistlusreisid jne).

VÄIKE PAREMUS

Aja jooksul ja arengu tulemusel hakkavad kõik töövõimet parandavad üksikud ja eraldi võttes väikesed tegurid summeeruma millekski palju enamaks kui see esimene, võimalik, et hiljem sekundaarne paremus. See tähendab, et kirjeldatud erialase arengu lähtekohaks võib olla näiliselt nõrk ja väheoluline tegur. Seetõttu, reeglina ei tehta sellise esmase edu baasilt järeldusi spetsiifilisest andekusest. Erinevalt populaarsele ootusele kinnitavad edukate inimeste arengu analüüs nii spordis kui väljas pool sporti reeglina nn. „talentide“ erialast keskpärasust nooruses, s.t. neid oleks raske eristada mõnelt kehaliselt või pärilikkusega seotud tunnuselt teistest omaealistest. Peamiseks korreleeruvaks teguriks hilisema eduga on kvaliteetsete ja edasiviivate treeningute või harjutamisele panustatud tundide arv (Colvin 2008; Syed 2010).

Iga üksikult võttes eraldi seisva kuid pidevalt mõne konkreetse eriala jaoks üheskoos eeliseid kasvatav võimekuse paranemine resoneerib ka areneva keskkonnaga (näiteks osavõtt üha olulisematest laagritest, võistlustest jne), mis omakorda stimuleerib üha rohkem juba teatud, erialaste oskuste edasist arendamist. Seejuures on oluline märkida, et taoline kordaja efekt ei paranda mitte ainult erialaseid oskuseid, vaid suurendab paralleelselt ka motivatsiooni edasi treenima. Võttes arvesse lapse esialgse kehalise suutlikkuse, on esimeste treeningute kestvuseks tüüpiliselt umbes kuni üks tund. Tund aega kvaliteetset, edasiviivat treeningut väljas pool oma mugavustsooni nõuab juba märkimisväärset motivatsiooni. Kuid võrreldes tippspordis kasutatavate 4-5 tunniste koormustega, on selge, et esialgsest motivatsioonist ei jätku, vaid ka seda peab märkimisväärselt „treenima“.

Ülalkirjeldatud väikesed eelised ei ole iseenesest garantii hilisemale edule. Kuid tegemist on olulise eeldusega, mis võimaldab sattumist edule viivale rajale. Seejuures ei pea sama eeldus teistsugustes tingimustes käivitama eduks vajalikku sündmuste kaskaadi. Eelise realiseerumine sõltub arvukatest asjaoludest ja ühte selgest reeglistikku pole olemas. Olemas on suurema tõenäosusega sündmuste kirjeldus.

Ülaltoodut arvestades on Tallinna linnal otstarbekas püüelda sportima sattunud noorte hoidmisele spordisüsteemis, pakkudes talle sama organisatsiooni sees vähemalt kuni kooli lõpuni mitmekülgset arengukeskkonda. Suurema tõenäosusega õnnestub see tõhusamalt

paremini varustatud ja mitmekülgsema sportimisvõimaluste ja avarama treenerite kogemusega klubide puhul.

PAREMUSEGA KAASNEVAD PROBLEEMID

Kogukonna suurus

Tavaliselt ei võrrelda algaja tulemusi erialaste tippsaavutustega. Võrdlusväärtuseks on harilikult samaealistest moodustuv võrdlusgrupp. Kõige sagedamini moodustub selline referentsrühm kohalikust lähikonnast. Siin võib probleemseks osutuda suure kogukonna liiga kõrge konkurents. Näiteks suurlinn võrreldes väikese maakohaga. Kui paikkonnas on vaid sadakond omaealist, läheb vaja vähemat eelist sisemise motivatsiooni käivitamiseks ja välise keskkonna tundlikkust sobivate väljakutsete ja võimaluste pakkumiseks. Tihti piisab isegi treeneri suuremast tähelepanust, et noor saavutab taseme, milles ta tunneb ennast mugavalt ka suurema referentsgrupi võrdluses – näiteks üleriiklikel võistlustel. Ta ei pea seal olema parim, vaid ta peab teadma, te parim tulemus on tööga saavutatav (Mangels, Butterfield et al. 2006; Murphy and Dweck 2010).

Näiteks SEB Tallina maratonist osavõtnud Euroopa maratonijooksu meister Janne Holmen tunnistas, et ta oli lapsena pigem haiglane ja nõrgavõitu jooksja. Kuid tema elu väikesel Ahvenamaa saarel lõi olukorra, milles ta oli oma vanuseklassis tänu konkurentide puudumisele alati esirinnas. See tiivustas teda treenima. Tema tulemused võrdluses Soome eakaaslaste tasemega olid täiesti keskpärased, ag ata tundis ennast kindlana, et suudab oma tulemust oluliselt parandada. Maailma kultuuriloost leiab arvukalt näiteid väikeses kogukonnas alguse saanud edulugudest, mis kulmineerusid hiljem suurema konkurentsi tingimustes. Näiteks Howard Gardneri poolt uuritud Einsteini, Stravinski ja mitme teise hilisema suurkuju biograafiatest selgub nende üllatavalt tagasihoidlik väikelinna või külakogukonna mõõdukas stardikeskkond (Gardner 1997).

Eestistki leiab arvukalt näiteid tööga tippu jõudnud sportlastest, kelle algus asub suhteliselt väikesearvulises kogukonnas: Kanter, Veerpalu, Šmigun, Taaramäe, Salumäe, Uudmäe, Sellik, Pikkuus ... kui andekatena nad tundusid oma esimesele treenerile? Kui andekad oleksid nad paistnud suure linna konkurentsis?

Vanus ja varasem treenimine

Teisalt võib eelis väljenduda ajafaktorina. Tänu vanuserühmade kalendripõhisele määratlusele on noortesportlased eelistatud kalendriaasta alguses sündinud lapsed võrreldes aasta lõpus sündinutega. Nad ei ole teistest andekamad, vaid umbes 15% vanemad (7 aastane jaanuari alguses sündinu on ca 15% vanem detsembri lõpus sündinud sama vanuseklassi noorest; 14 aastase puhul on vanuseeelis ca 10%). Tallinna Ülikooli läbiviidud edetabelite analüüsist selgus, et enamus edetabeli juhtkohtadel olevatest noortest on sündinud aasta esimesel poolel.

Ülaltooduga sarnase paremus efekti võib ka kuntslikult „luua“, kui alustada treeninguid teistest varem. Laps kes on teistest varem treenima asunud, omab samaealistega võrreldes edu „kordajate tsükli“ käivitamiseks vajalikku eelist. Mõnikord on varasem kokkupuude treeningutega põhjustatud vanematest, kes on endised sportlased või treenerid. Nende loodud lähikonnas on rohkem stiimuleid treenimise varajaseks alustamiseks. See tegur jäetakse tihti tahaplaanile ja sportlase hilisema edu selgitamisel piirduakse „traditsioonilisema“ lahendusega, viidates vanemate loodud „geneetilisele eeldusele“.

Geneetilise hüpoteesi vastu on ka tõik, et erakordsete geneetiliste eelduste kooslus, segunedes uue partneri geenidega, ei suurenda, vaid muudab järgmises põlves varasema geneetilise erakordsust. Tänapäev pole teada ühtegi konkreetset sportlikku võimet tagavat geeni, vaid rääkida saab kümnete ja tõenäolisemalt sadade geenide potentsiaalsest koosmõjust. Statistiliselt on sellise arvukatest unikaalsetest elementidest kombinatsioonil oluliselt suurem tõenäosus hajuda kui koguda endasse viljastumisega seotud geenide juhusliku ristumise tulemusel veelgi rohkem näiteks vastupidavust parandavaid elemente. Ehk teiste sõnadega, andekate sportlaste laps on tõenäolisemalt „geneetiliselt keskpärane“. Seetõttu on andekaks peetava noorsportlase sünnitanud tippportlastest vanemate edu peamiseks selgitavaks teguriks varajast treeningut ja seda tegevust jätkuvalt motiveeriv kodune kultuur, mitte geneetiline eeldus.

Sõna käivitava stiimuli rollis

Sportlikku tegevust motiveeriva tegurina ei tohi unustada ka lihtsalt kiitust ja treeneri poolset tunnustavat käitumist. See võib iseeneses käivitada sisemisi otsinguid oma tugevuste äratundmiseks. Tõenäoliselt on ka sellisel juhul domineerivaks teguriks mõni natukene eelsitatum kehaline võime, mille arendamine annab treeneri kiirusele sisu. Kuid samas võib siin täheldada arengut käivitava faktorina seda kuidas ja mida treener oma õpilastes näeb. Mõnikord võib sellise „kiitusega käivitaja“ rollis olla lapsevanem, tuttav vmt.

Kiituse ohtlikkus

Samas kipuvad pea kõik lapsevanemad nägema oma järeltulijad mõne erilise ande kandjatena, millest nad siis ka korduvalt last informeerivad. Väga sagedasti ei ole taoline tunnustus siiski objektiivne ja võib viia tupikusse, sest lapsi liiga tugevalt (ja petlikult) kiites võib toimida ootustele vastupidiselt ning nn. „andekateks“ nimetatud lapsed hakkavad vältima tegevusi, milles nende andekuse puudulikkus võib välja tulla (s.h. treeningud) (Nussbaum and Dweck 2008).

Miks aga noorest ja silmatorkavalt andekast ei saa alati tippu? Sellele küsimusele on püütud korduvalt vastata ka väljaspool spordimaailma (muusika, matemaatika, jne). Üheks põhjuseks peetakse andekuse rõhutamisest tulenevat paradoksaalset ummikusse jäämist. Carol Dweck'i (vt varasemad viited) poolt on korduvalt demonstreeritud, kuidas teadvustatud andekus ei soovi väljakutseid pakkuvast olukorrast pingutada vaid pigem valib strateegiaid kuidas säilitada oma paremus renomee. Seevastu lapsed kelle senist edu on põhjendatud tugeva tööse panustamise ja

mitte sisemise andekuse kaudu, rakendava uute väljakutsete ületamiseks just tõise pingutuse strateegiat, s.t. nad treenivad rohkem. Olukord lõppeb andekate langenud treeningmahu ja võimaliku varajase loobumisena ning samaaegselt vähemandekate treeningmahu suurenemisega. Kuna varasemale viidates on edus määravaks teguriks kogunenud treeningtundide arv, jõuavad tavaliselt täiskasvanu eas tippu „vähemandekad“. Seejuures on oluline märkida, et kõiki tippsportlaseid iseloomustatakse hiljem, tippu jõudnuna ka tagasivaates kui erakordselt andekaid (Gardner 1997). Tegemist on tihti *post-hoc* selgitusega põhjendamatu positsiooniga, vaid pigem töövõiduga, mille tulemusel inimene omandab valdkonnas eduks vajalikud meisterlikkused.

Enesekindlusel on kulupool – enesekindlus ühineb egokesksusega, egotismi ja nartsissismiga. Kõigil ja kindlasti alles oma kohta elus otsivatel noortel on probleeme üleolekuga saavutatud enesekindluse „ohutul“ käsitlemisel. Nagu varem märgitud on talendi hüpoteesil oma kulupool. Põhimõtteliselt on sellisel juhul juba enne mõne spordiala proovimist hoiatatud, et ilma teatud eeldusteta pole selles vallas edu loota. Samuti jätab noor piisavalt üritamata kui talle on teada lootusetus saavutada märkimisväärseid tulemusi ilma mõnede eelduste olemasoluta. Talendi käsitlemine pelgalt geneetilisena on väikesele riigi jaoks traagiline enesepiirang. Selline arusaam aitab massiliselt käega lüüa ja otsida edu mujalt – näiteks virtuaalsematest, reaalsust ja „*establishment*“ trotsivas keskkonnas.

Miks on arvuti atraktiivne partner kehaliselt võimekale noorele? See on kättesaadav 24/7, kasutamist ei piira kehaline suutlikkus ja praktika näitab, et igaüks suudab pärast piisavat harjutamist olla edukas, virtuaalne maailm pakub mitmekülgseid võimalusi oma headuse demonstreerimiseks, võrgustumine sünnitab ja toetab gruppi kuuluvust, arvutimängude süžeed on varjatult kehaliselt väga aktiivsed ja aitavad vabastada kesknärvisüsteemi mõjutavaid ja kujundavaid aineid ning toetavad sõltuvuse kujunemist.

Kõik see on saavutatav ka spordis, treeningrühmas tegutsedes. Selleks peab aga klubi olema noorele atraktiivne alternatiiv. Noor peab esmalt saama positiivse liikumiskogemuse ja seejärel motiveeriva keskkonna, kus seda saab arendavalt jätkata.

Eduka sportlase valmistamine eeldab:

- a. Käivitavat sündmust, mis motiveerib treeninguid alustama ja vähemalt mõnda aega jätkama***
- b. Piisavat võimalust treenida juhendaja järelevalve all***
 - a. Maailmataseme saavutamine eeldab ca 10 000 tundi kvaliteetset kehalist treeningut (ehk 15 – 20 h nädalas)***
 - b. Treeningu kvaliteeti tähendab vigade varajast kõrvaldamist ja kasuliku, arendava treeningu osakaalu kogu treeningule kasutatud tegevusressursist***

UURINGU METOODIKA

Koolinoorte sportimisega seotud eelistuste uuringus kasutati kahte iseseisvat küsitlusmeetodit: *conjoint* analüüsi (eeliskombinatsiooni meetod) (Drummond and Drummond 2005) ja ankeetküsitlust.

CONJOINT ANALÜÜS

Conjoint analüüs mõõdab indiviidide poolt teatud tunnustele (antud juhul sportimisega seotud) omistatavat suhtelist tähtsust. *Conjoint* analüüs on viis vaatlusaluste rahulolu ja eelistuste hindamiseks, ning mõõdab millised tegurid on uuritavale valimile tegelikult kõige olulisemad. Meetod leiab kasutust ennekõike turundusuuringutes, et selgitada välja, kuidas näiteks kliendid hindavad teenuse või toote omadusi.

Analüüsides uuringus osalenute eelistushinnanguid saab samaaegselt hinnata erinevate omaduste suhtelist tähtsust uuritavatele. Meetodi eeliseks on, et vastajailt ei küsita isoleeritud omaduste olulisust, kuna üksiku tunnuse hinnangud on sageli ebastabiilsed. Olulisus ilmneb mitme järjestikuse samaaegselt esitatud tunnuste seast valiku tegemise põhjal. Iga valimisprotseduuri käigus erinevad omadused kombineeruvad ja nende tegelik olulisus tuleb stabiilsemalt esile. See muudab silmakirjaliku või valeliku vastamise üpris keerukaks. Ühtlasi võimaldab meetod eristada omadusi, mis omavad indiviidi valikutele kas positiivset või negatiivset mõju.

Käesolevas uuringus kasutati nelja tunnusega kontseptsioonikaarti, jagades iga tunnuse kaheks äärmuslikuks kategooriaks. Näiteks oli valida kas pakutav spordiklubi on kuulus või mitte; kas spordiklubi on kooliga seotud või mitte, kas klubis harrastatakse ühte või mitut ala ja kas klubi on kodule lähemal või mitte. Kirjeldatud tunnused esitati tekstina vastavas võrdlustabelis, milles vastaja pidi järjestama oma eelsitused. Kuigi oleks võinud tunnuste arvu suurendada ka enamaks kui neli, arvestati antud töö puhul vastajate (13-16 a laste) suutlikkusega. Kirjeldatud ülesehituse puhul tekkis kaheksa omavahel erinevat kontseptsioonikaarti (vt. Lisa)

KÜSITLUSANKEET

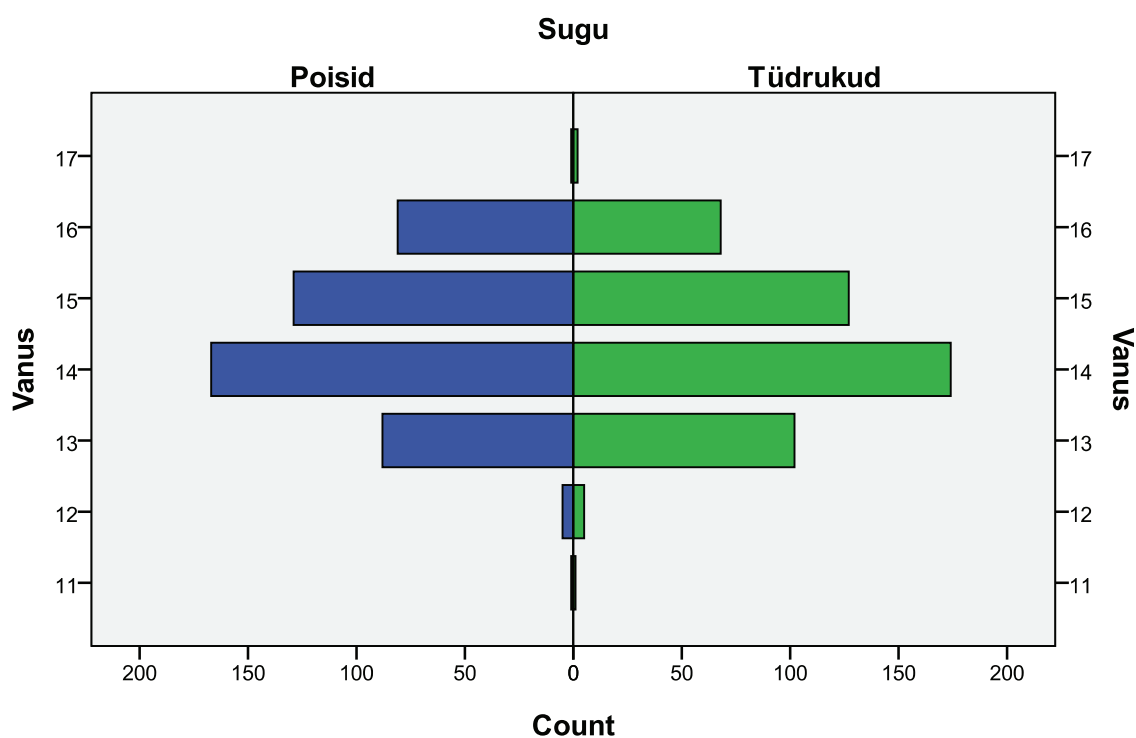
Uurimustöö üks osa koosnes 37 küsimusega ankeetküsitlusest (vt. Lisa). Ankeet sisaldas üldiseid küsimusi vanuse, soo ja kehalise aktiivsuse kohta ning sisaldas valikvastustega küsimused (ei ole nõus, pigem ei nõustu, ei oska öelda, pigem nõus, täiesti nõus) viies alamteemas: individuaalsed mõjutajad, grupi mõju, isiklikud ambitsioonid, eelistused klubile ja treenerile.

Sihtrühma iseloomustus

VANUS

Sihtrühma moodustasid 951, 13 kuni 16 aastast Tallinna koolide õpilast. Tüdrukuid kuulus valimisse 53% ja poisse vastavalt 47%. Keskmiseks õpilaste vanuseks oli 14,8 (vt. Joonis 1 Valimi vanuseline ja sooline struktuur). Esialgsest valimist kaasati edasisse analüüsi 13 kuni 16 aastased õpilased, kuigi esindatud oli ka 11, 12 ja 17 aastaseid lapsi, aga nende osakaal oli ebapiisav (vastavalt 2, 10 ja 3%).

Vastajate vanuseline ja sooline struktuur

JOONIS 1 VALIMI VANUSELINE JA SOOLINE STRUKTUUR

TABLE 1 POISTE JA TÜDRUKUTE ARVULINE JAOTUVUS

	Arv	%
Poisid	477	49
Tüdrukud	501	51
Kokku	978	100

KOOLIDE VALIM

Juhuvaim Tallinna koolide nimistust. Valimi moodustamisel ei jagatud kooli keele põhiselt. Valimisse kuulus neliteist Tallinna kooli. Valimisse kuulusid Westholmi Gümnaasium, Lasnamäe Vene Gümnaasium, Tallinna 32. Keskkool, Tallinna Pääsküla Gümnaasium, Tallinna Prantsuse Lütseum, Õismäe Järveotsa Gümnaasium, Tallinna Ühisgümnaasium, Mustjõe Gümnaasium, Nõmme Erakool, Tallinna Kristiine Gümnaasium, Kalamaja Põhikool, Tallinna Laagna Gümnaasium, Tallinna Kuristiku Gümnaasium ja Liivalaia Gümnaasium.

Tallinna Haridusameti andmetel on vene õppekeelega koole 28 (29 sh. 1 vene/eesti ühisgümnaasium) kokku 84'st koolist (milledest 3 on täiskasvanute gümnaasiumid ja 4 lasteadealgkoolid). Seega vene õppekeelega koolide osakaal on $29/77 = 37.6\%$ ehk käesolevas töös jäi venekeelsete vastajate osakaal reaalsest väiksemaks 13.5%.

AEG

Uuring viidi läbi 2009 aasta kevadel, mai kuus.

TULEMUSED

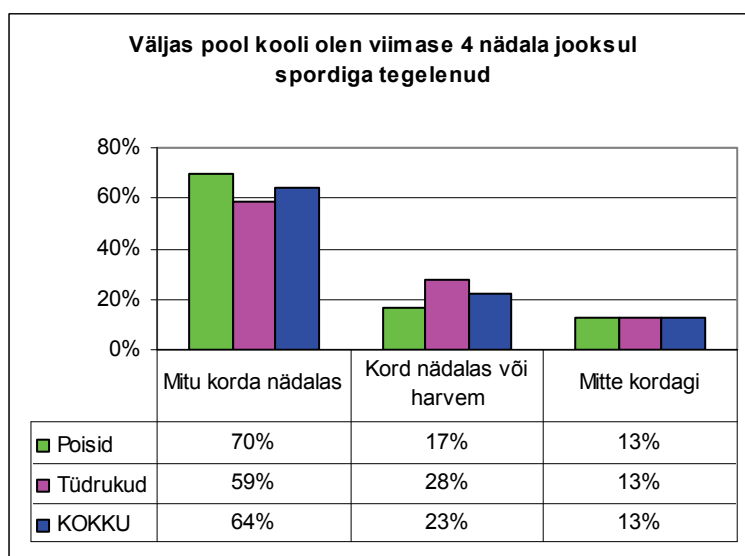
KÜSITLUS

Küsitluse vastused jagati faktoranalüüsi tulemusel sarnaste mustrite alusel gruppidesse, et eristada üldisest eristuvaid peidetud fenomene. Analüüsi käigus selgusid kümme iseseisvat faktorit, mis kirjeldasid 52% alg tunnuste variatiivsusest. Vastavalt sisalduvatele küsimustele omistati leitud faktoritele tinglikud koondnimed:

1. Suhtumine võistlemisse
2. Spordiklubi olemus
3. Treeneri roll
4. Kooli seos treeninguga
5. Suhtumine sporti
6. Teiste eeskuju
7. Spordiklubi roll
8. Sportimise tingimuste roll
9. Sõprade eeskuju
10. Vanematega arvestamine

VALIMI SPORTLIK AKTIIVUS

Uuringust selgub, et väljas pool kooli on viimase 4 nädala jooksul spordiga tegelenud **mitu korda nädalas** 70% poistest ja 59% tüdrukutest. **Mitte kordagi** pole teinud sporti 13% poistest ja 13% tüdrukutest ning **kord nädalas või harvem** teeb sporti 17% poistest ja 28% tüdrukutest. Võib tõdeda, et mitte kordagi pole spordiga tegelenud ainult 13% vastajatest, mis on positiivne tulemus (Joonis 2.).

JOONIS 2. SPORTIMISE AKTIIVSUS

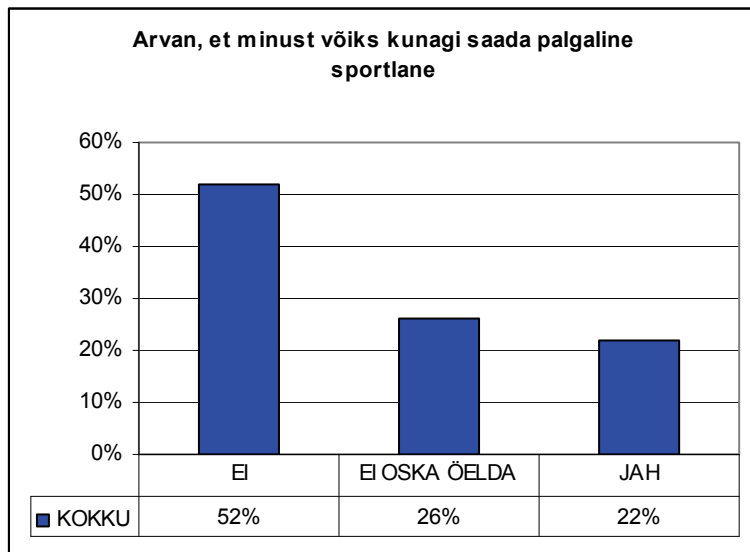
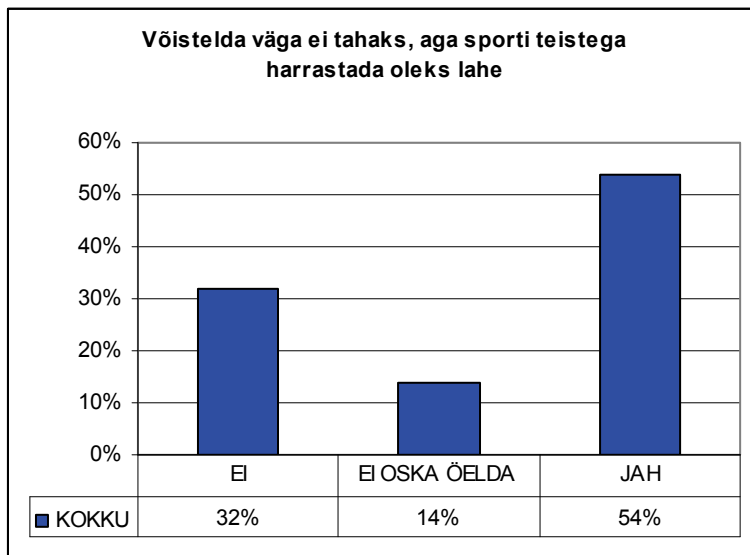
SPORTIMISEGA SEOTUD HOIAKUD

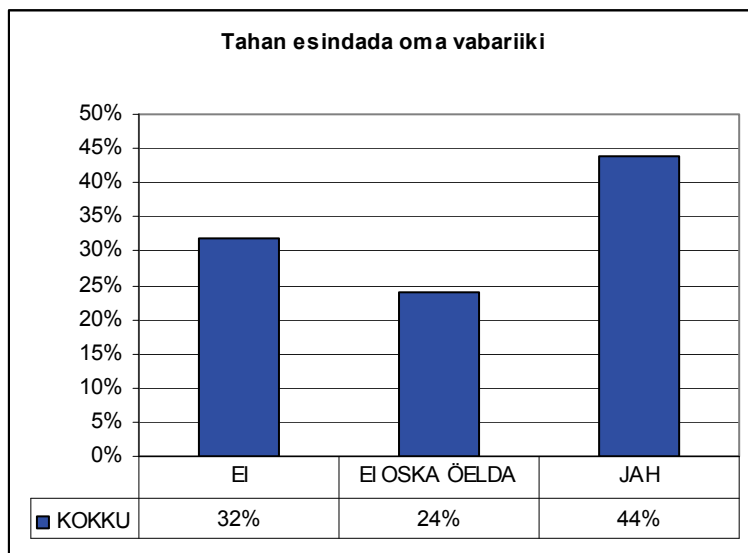
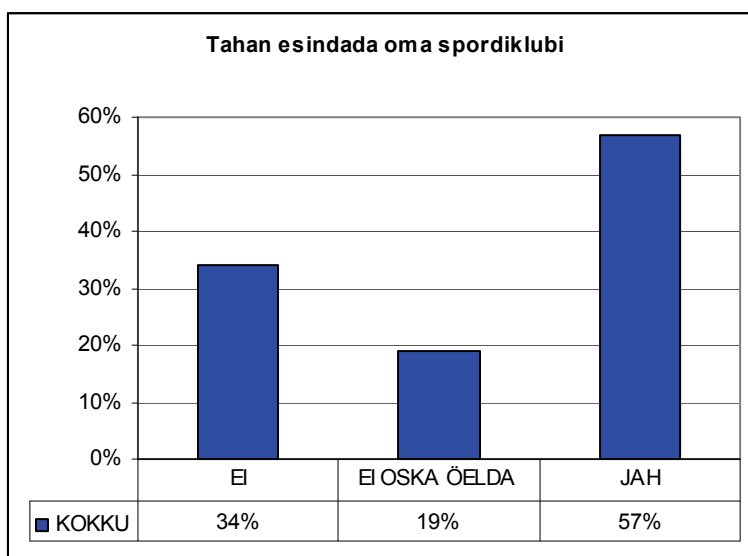
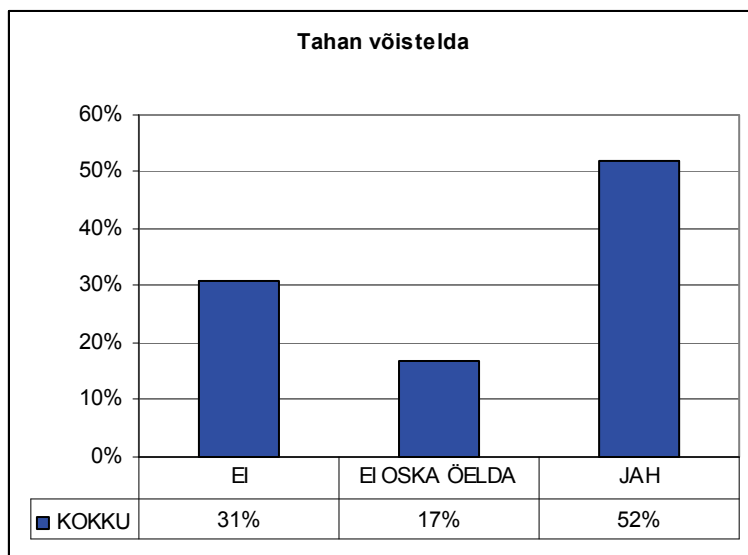
Kogu valimi sportimise eelistused 10 faktori põhjal (1. - suhtumine võistlemisse; 2. – eelistused spordiklubi olemusele; 3. – treeneri roll; 4. – kooli seos treeninguga; 5. – suhtumine sporti; 6. – teiste eeskuju; 7. – spordiklubi roll; 8. – tingimuste roll; 9. - sõprade eeskuju; 10. – vanematega arvestamine.). Eesmärk oli poisse ja tüdrukuid eraldi gruppidenä vaadelda, kuid kuna vastustes ei esinenud märkimisväärsed erinevusi, analüüsin sugude vahelisi erinevusi ainult 5. ja 8. faktori puhul.

Suhtumine võistlemisse (5 väidet)

Hoiakud võistlemisse: Oluline hulk lastest (54%) harrastaks sporti, kuid ei sooviks eriti võistelda, kolmandik pole väitega nõus. Ootuspäraselt vaid viiendik tahaks tulevikus saada palgaliseks sportlaseks. Väitele "Tahan võistelda" vastasid pooled jaatavalt, kuid oluline hulk 31% ei taha võistelda. Sarnaselt spordiklubi esindamisele ei taha ka vabariiki esindada kolmanik, kuid spordiklubi on nõus esindama rohkem lapsi kui vabariiki. Vastustest võib järeldada, et suurem

õpilastest eelistaks tegeleda spordiga harrastus tasemel, tulevikku pigem ei seostata palgalise sportlasena (Joonis 3 Suhtumine võistlemisse).

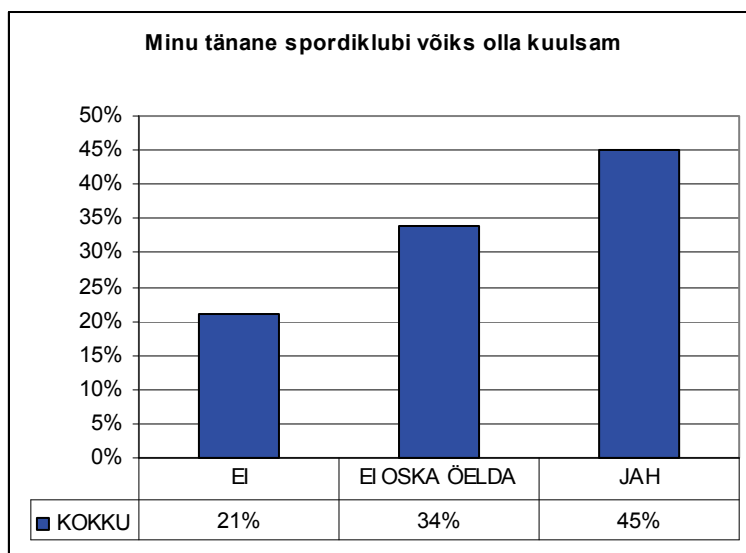
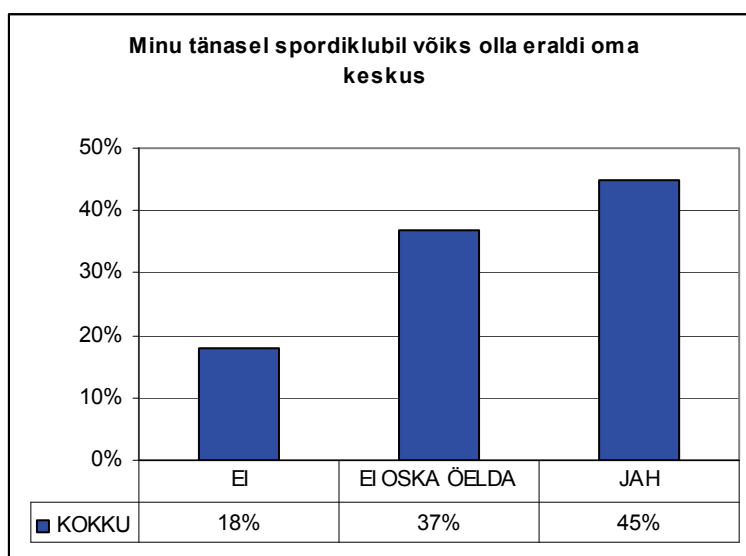

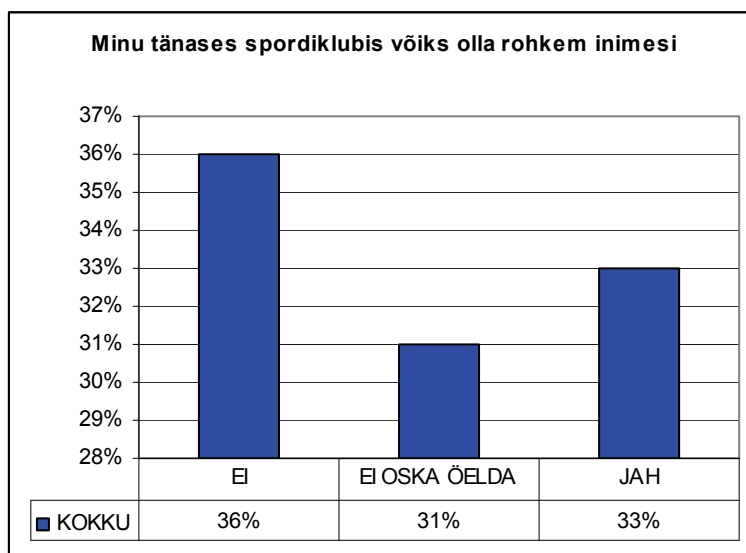
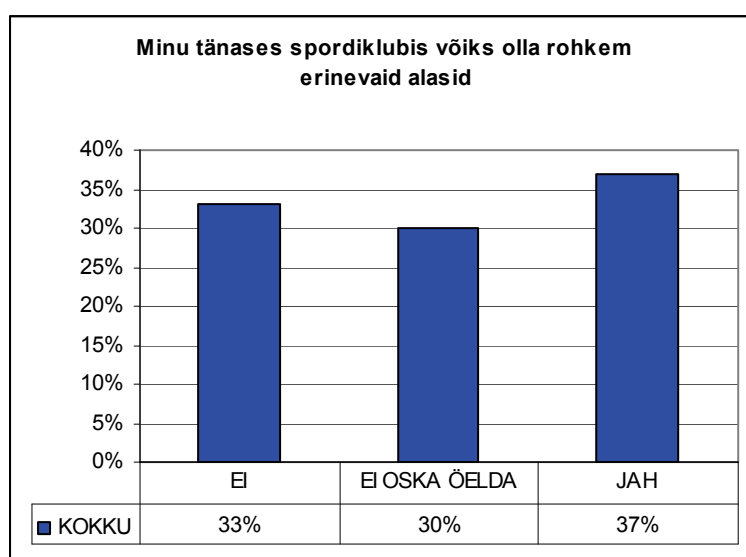
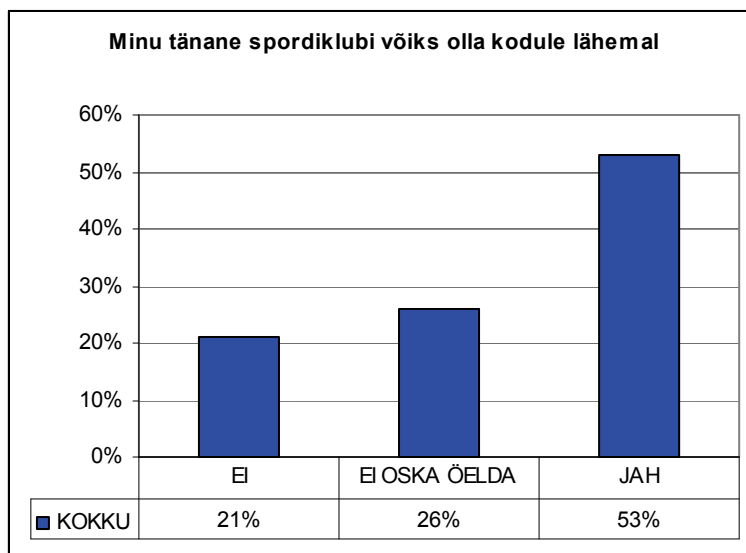

JOONIS 3 SUHTUMINE VÕISTLEMISSE

Eelistused spordiklubi olemusele (5 väidet)

Hoiakud spordiklubi suhtes: Ligi poolte (45%) arvates võiks nende tänasel spordiklubil olla eraldi oma keskus, viiendik ei pea seda oluliseks. Tänapäevane spordiklubi võiks olla kuulsam peaaegu pooltel arvates (45%). Kodu lähedus spordiklubile on oluline 53% vastajatele. Väite „Minu tänases spordiklubis võiks olla rohkem erinevaid alasid“ jagunesid vastused enamvähem võrdselt. Samuti ei tulnud väite „Minu tänases spordiklubis võiks olla rohkem inimesi,“ välja olulist informatsiooni. Vastustest võib järeldada, et spordiklubi valimisel on olulisemad: oma keskuse olemasolu, kuulsus, kodu lähedus, erinevad alad, optimaalne treeninggrupi suurus (Joonis 4 . Eelistused spordiklubi olemusele).

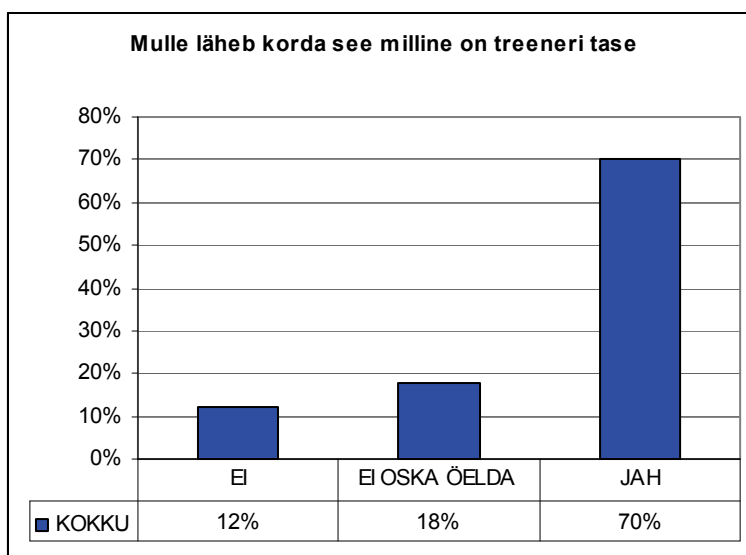
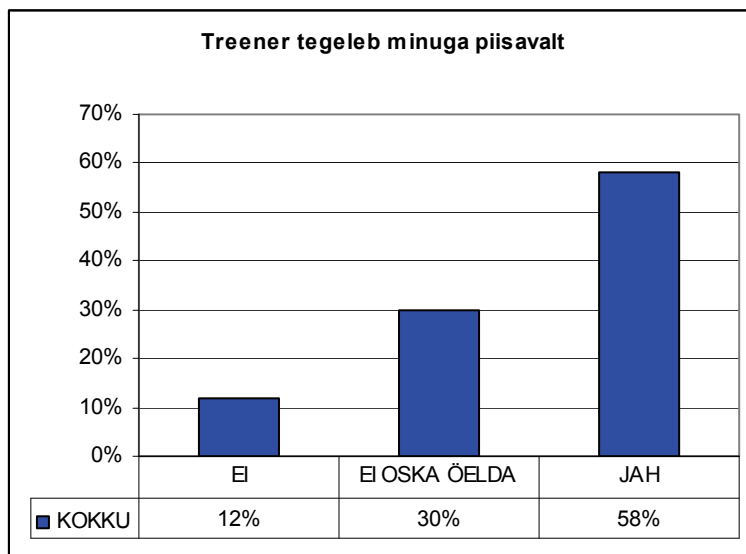

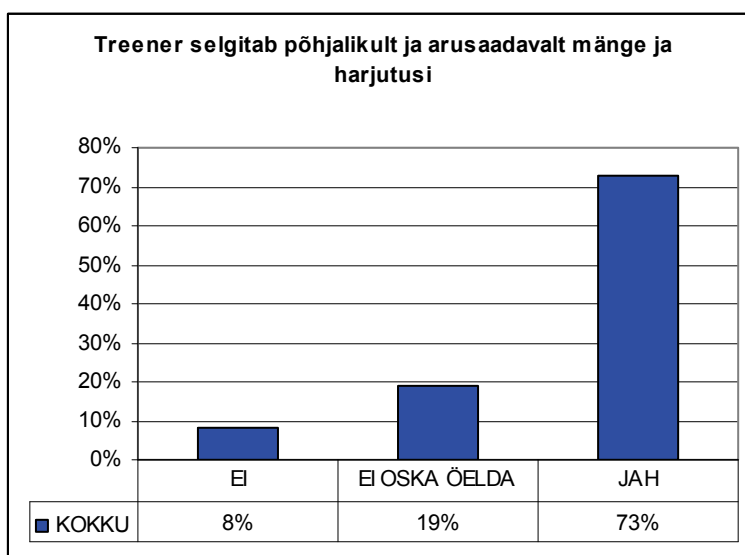
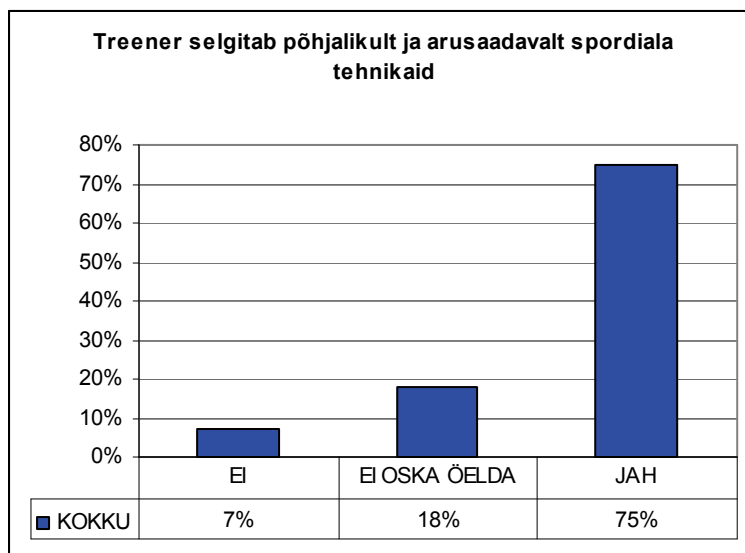

JOONIS 4 . EELISTUSED SPORDIKLUBI OLEMUSELE

Treeneri roll (neli väidet)

Hoiakud treeneri suhtes: Hoiakud treeneri suhtes on pigem positiivsed. Enamik lastest (58%) on rahul sellega, kui palju neile aega pühendatakse. Lapsed teadvustavad treeneri taset, mis mängib olulist rolli - eelistatakse heal tasemel treenereid. Treeneri õpetamisoskustega on rahul üle 70% vastajatest. Negatiivseks võib pidada, et 12% vastajatest leiab, et temaga ei tegelda piisavalt, mis võib olla tingitud sellest, et treeneritel on liiga suur koormus ning eelistatakse tegelda rohkem andekamate lastega (Joonis 5 Treeneri roll).

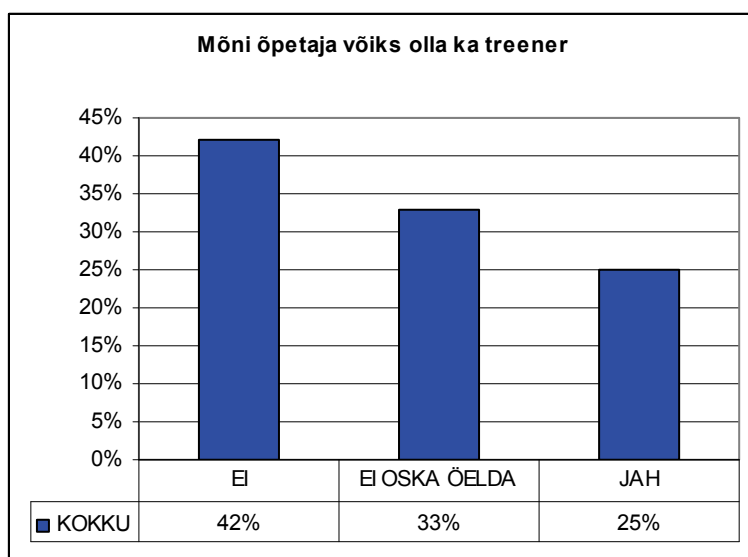
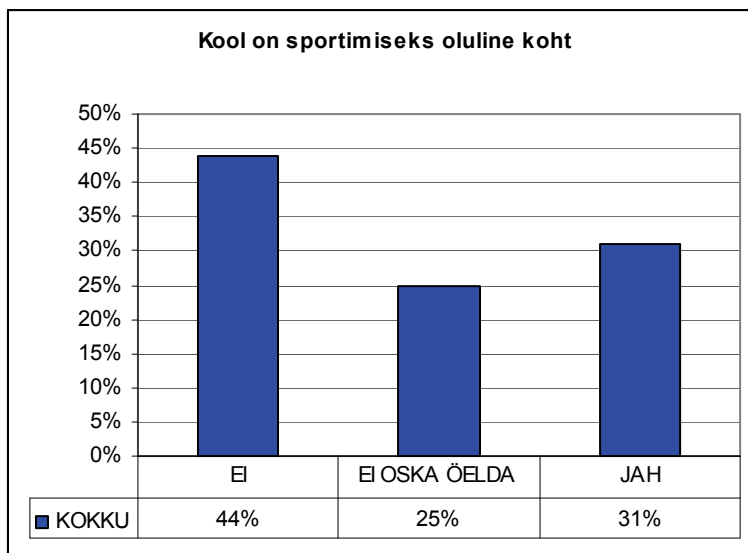

JOONIS 5 TREENERI ROLL

Kooli seos treeninguga (2 väidet)

Hoiakud kooli seotusest treeninguga: 44% ei pea kooli oluliseks kohaks kus sportida. 42% vastanutest leiab, et õpetaja ei peaks treener olema, neljandikul pole selle vastu midagi, kui õpetaja on ka treener. Ülekaalukaid hoiakuid ei esinenud, kuid pigem ei peeta kooli oluliseks kohaks sportimiseks ning õpetajat pigem ei seostata treenerina (Joonis 6 Kooli seos treeninguga).

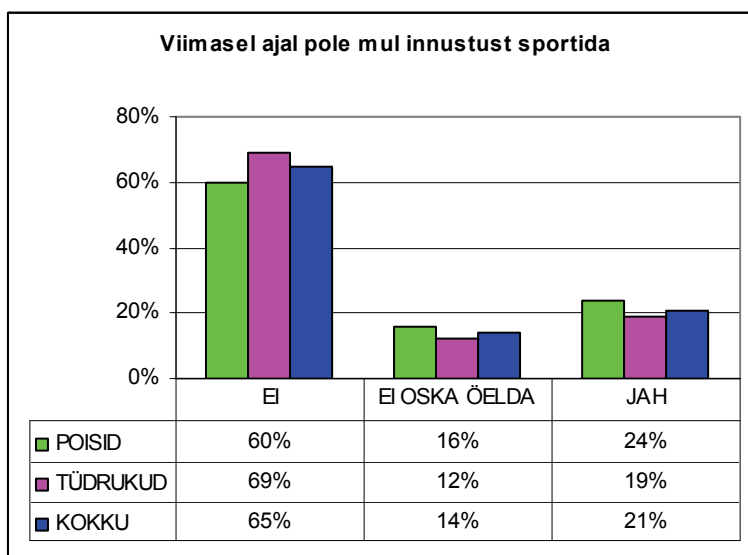

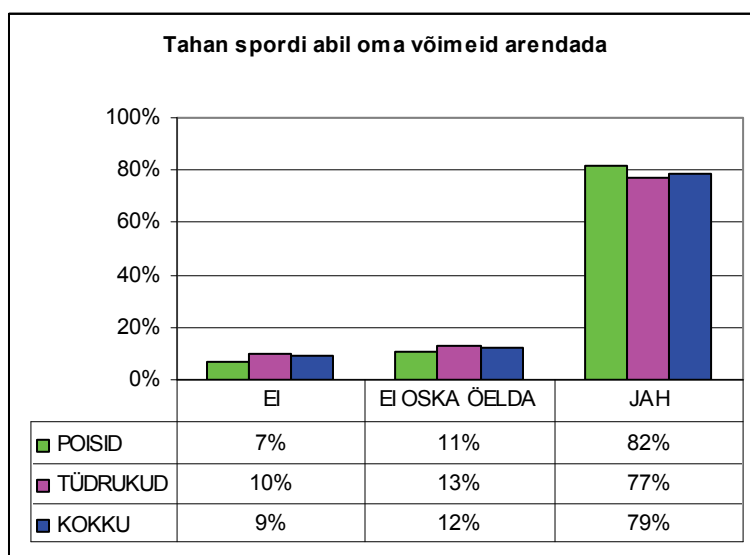
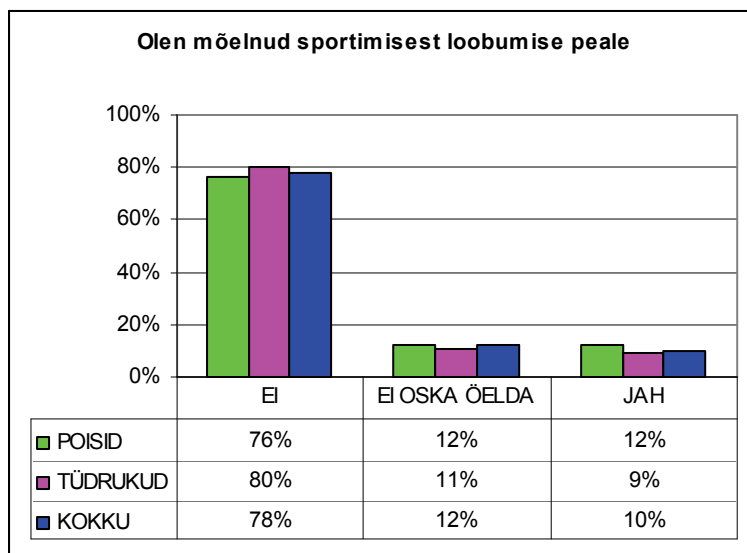
JOONIS 6 KOOLI SEOS TREENINGUGA

Suhtumine sporti (3 väidet)

Sugude vahelise erinevuse võrdlus tõi esile kaks faktorit (Suhtumine sporti ja Tingimuste roll), mille puhul gruppide (poisid ja tüdrukud) hoiakud eristusid statistiliselt usaldusväärselt (võrdlusmeetodiks Studenti t-test, $p \leq 0,05$). Hii-ruut (Chi-square) analüüsi abil kontrolliti kas faktori sees olevad üksikud küsimused olid vastaja soost sõltuvad.

Hoiakud suhtumisest sporti: Enamik vastajatest (78%) ei ole mõelnud sportimisest loobumise peale. Viiendik leiab, et tal pole innustust, et sportida, kuid märkimisväärne hulk (65%) leiab, et neil on olemas vajalik innustus, et sportida. Spordi abil oma võimeid tahab parandada 79% vastanutest, mis on ülekaaluline hoiak. Sugude vahelisel võrdlusel selgus, et tüdrukutel on rohkem innustust sportida kui poistel ($p \leq 0,05$), spordist loobumise peale on samuti poisid rohkem mõelnud ($p \leq 0,05$), kuid spordi abil oma võimeid tahab parandada rohkem poisse kui tüdrukuid ($p \leq 0,05$). Vastustest võib kokkuvõtlikult järeldada, et enamik lastest soovib sportimisega jätkata ning spordi abil oma võimeid parandada (Joonis 7 Suhtumine sporti).

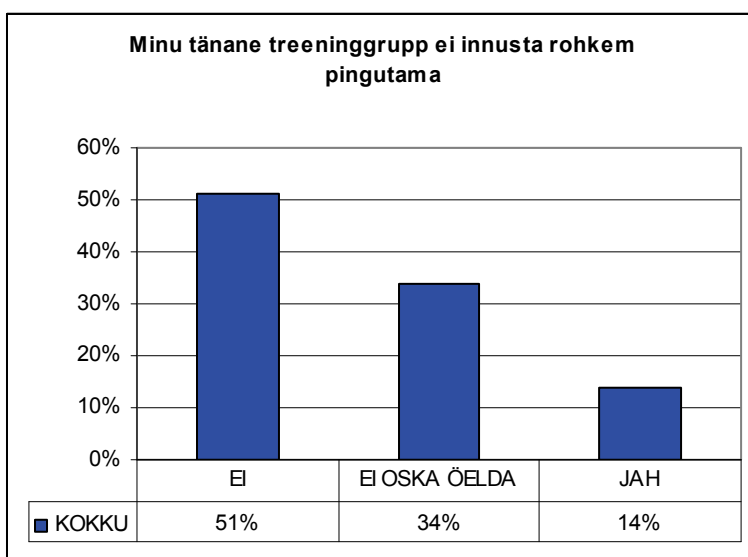
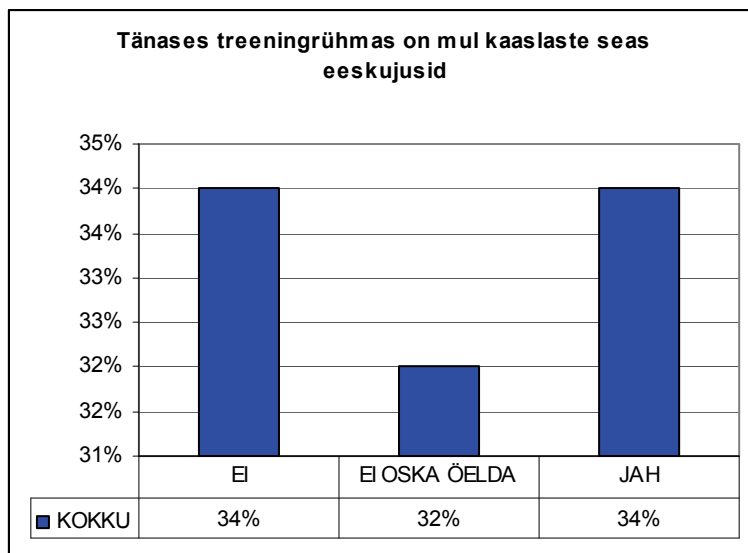

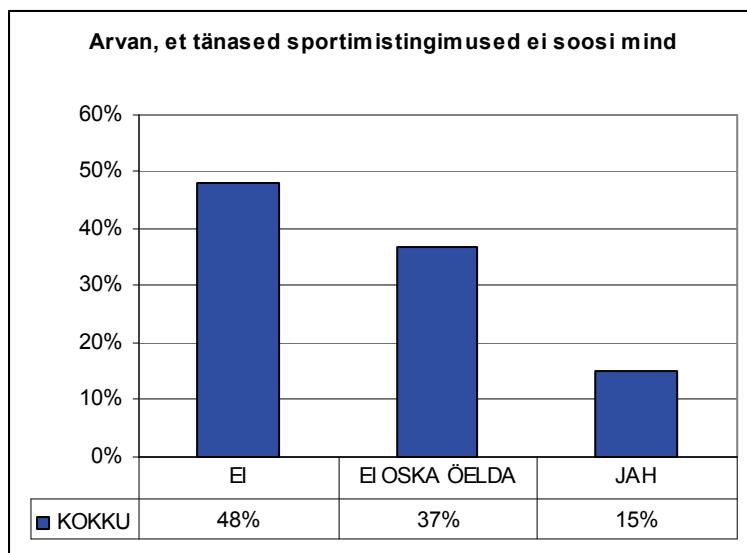

JOONIS 7 SUHTUMINE SPORTI

Teiste eeskuju (3 väidet)

Hoiakud eeskujude suhtes: Väitele „Tänases treeningrühmas on mul kaaslaste seas eeskujusid“ jagunesid vastused võrdsest. Pooled (51%) vastajatest leiavad, et nende tänane treeninggrupp innustab neid rohkem treenima. Sportimistingimustega pole rahul 15% vastajatest, 48% on rahul treeningtingimustega (Joonis 8 Teiste eeskuju).

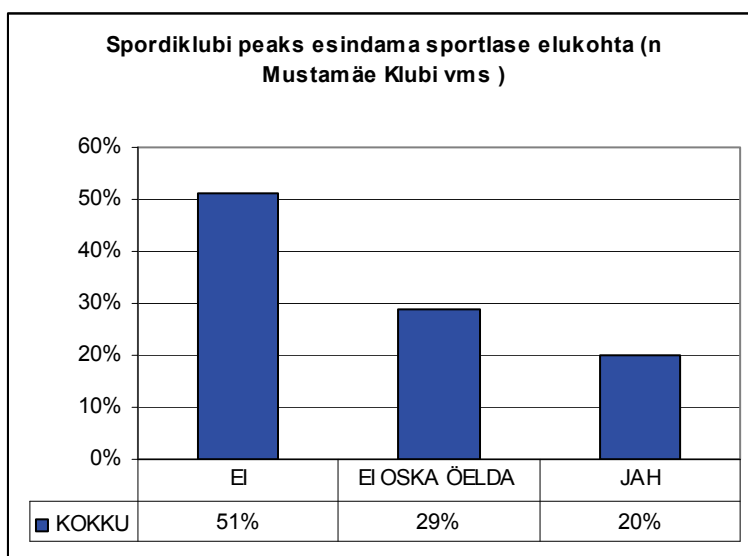
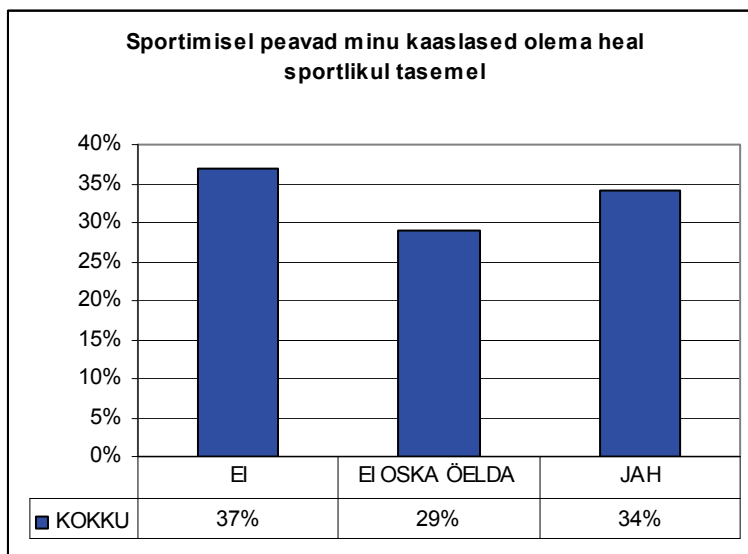

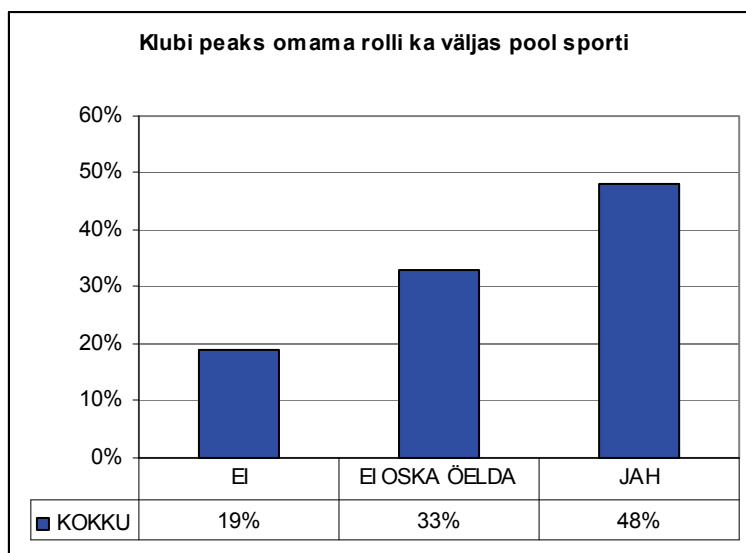
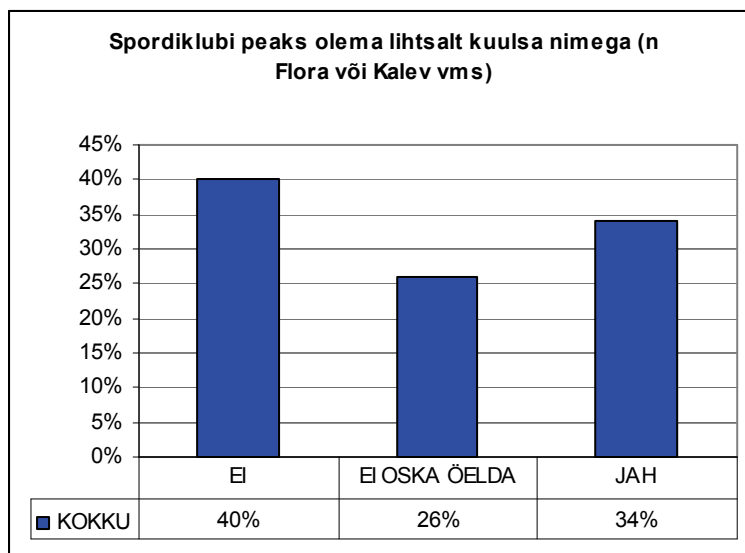

JOONIS 8 TEISTE EESKUJU

Spordiklubi roll (4 väidet)

Hoiakud spordiklubi rollile: Uuringust selgub, et lastele ei ole oluline kaaslase sportlik tase. 51% vastajatest arvab, et spordiklubi ei peaks esindama sportlase elukohta. Viiendik siiski leiab, et spordiklubi nimi võiks olla vastav piirkonnale (n Mustamäe Klubi). Kolmandik peab oluliseks, et spordiklubi oleks kuulsa nimega, 40% arvates pole see oluline. Pooled (48%) arvavad, et spordiklubi peaks omama rolli ka väljas pool sporti. Vastustest võib kokkuvõtvalt järeldada, et spordiklubi ei pea olema kuulsa nimega, küll aga võiks omada rolli ka väljaspool sporti (Joonis 9 Spordiklubi roll).

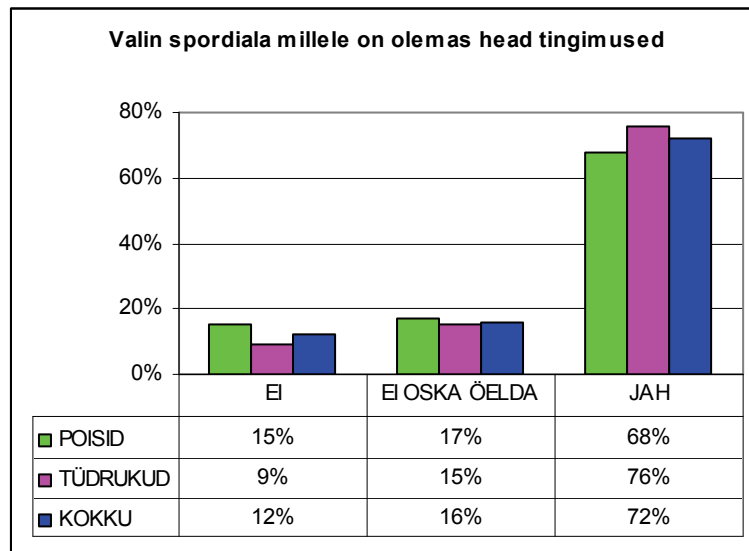

JOONIS 9 SPORDIKLUBI ROLL

Tingimuste roll (1 väide)

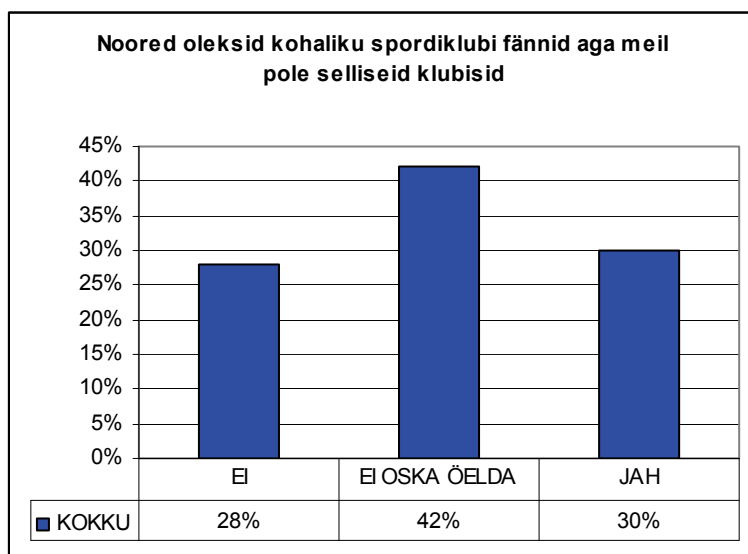
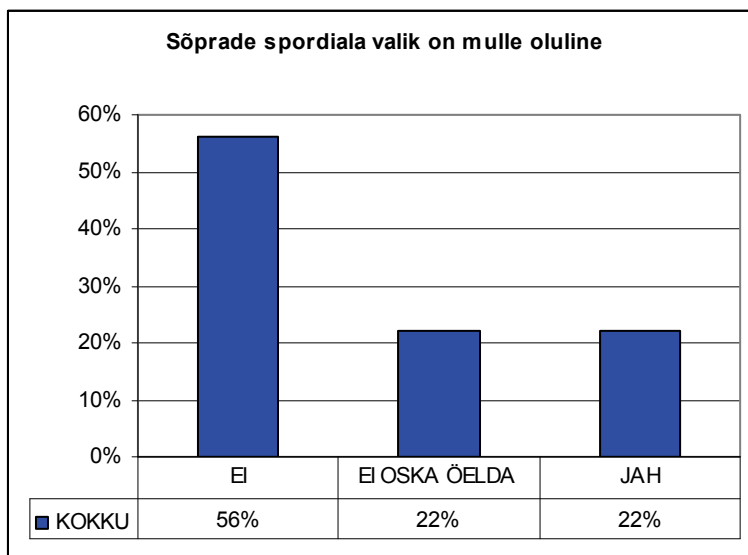
Hoiakud spordiala tingimuste kohta: Järgneva väite puhul tuleb välja mõningane eriarvamus poistel ja tüdrukutel. Vastustest selgub, et eelistatakse spordiala, millel on olemas head tingimused. Tüdrukutele on mõnevõrra olulisemad paremad tingimused kui poistele (Joonis 10 Tingimuste roll).

JOONIS 10 TINGIMUSTE ROLL

Sõprade eeskuju (2 väidet)

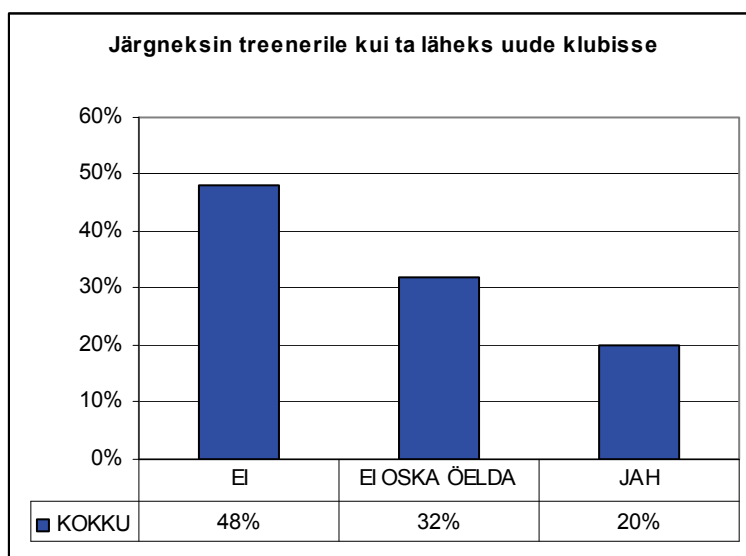
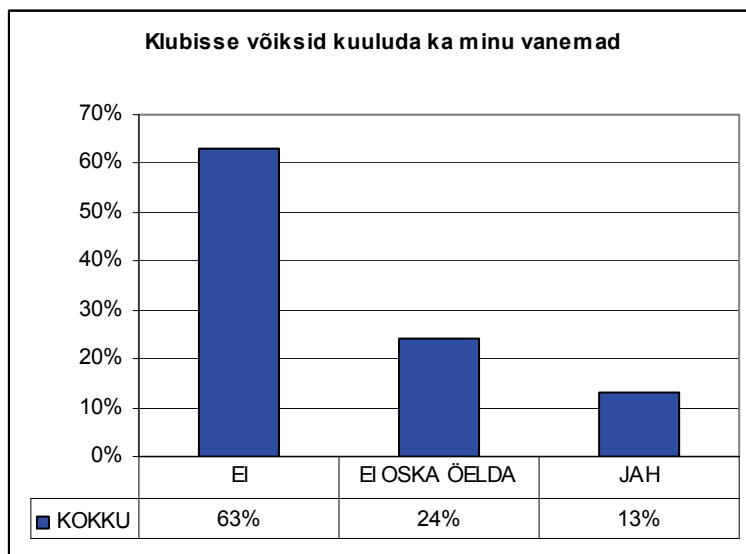
Selgub, et sõprade spordiala valik ei ole niivõrd oluline kui võiks arvata, vaid viiendikule on see tähtis ning üle poole (56%) vastajatest ei pea seda vajalikuks. Väitele, kas noored oleksid kohaliku spordiklubi fännid, kui oleks selliseid klubisid, üheseid hoiakuid ei tulnud välja (Joonis 11 Sõprade eeskuju).

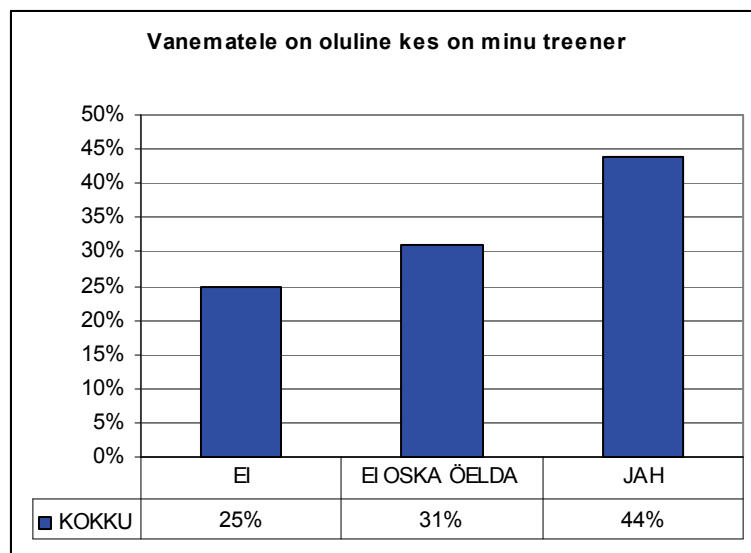

JOONIS 11 SÕPRADE EESKUJU

Vanematega arvestamine (3 väidet)

Hoiakud vanematega arvestamisest: Lapsed (63%) pigem ei tahaks, et nende vanemad samasse klubisse kuuluksid kuhu nemadki. Pooled (48%) vastajatest ei järgneks treenerile kui ta vahetaks töökohta, **vaid viiendik läheks treeneriga kaasa uude klubisse**. 44% arvas, et nende vanematele on oluline kes on lapse treeneriks.. Vastustest võib järeldada, et lapsed eelistavad treenida klubis, kus ei oleks nende vanemaid. Vanematele on oluline laste treener, kuid kui treener lahkuks klubist, siis enamus ei järgneks talle uude klubisse, st, et uuringus osalenutele pole treeneri tähtsus kuigi oluline (Joonis 12 Vanematega arvestamine).

JOONIS 12 VANEMATEGA ARVESTAMINE

Klassifikatsiooni puu:

Täiendavalt vaadati, kas kehalise aktiivsuse baasil tekkinud gruppide liikmelisust on võimalik kuidagi teiste küsimuste kaudu ennustavalt kirjeldada. Aluseks võeti esimese faktori väited (suhtumine võistlemisse), sest neil oli kõige suurem seletav osakaal. Tabelist 4. selgub, et mitu korda nädalas treenijaid on võimalik 94,9% usutavusega struktuuri (klassifikatsiooni puu, vt. Lisa 2) abil ära kirjeldada. Selgus, et sportimise aktiivsuse baasil tekkinud grupe (mitte kordagi, kord nädalas või harvem ja mitu korda nädalas) eristas kõige rohkem spordiklubi esindamise soov.

TABEL 1. KLASSIFIKATSIOONI PUU (SUHTUMINE SPORTI BAASIL)

Classification				
Observed	Predicted			
	Mitte kordagi	Kord nädalas või harvem	Mitu korda nädalas	Percent Correct
Mitte kordagi	19	0	111	14,6%
Kord nädalas või harvem	16	0	208	,0%
Mitu korda nädalas	15	0	609	97,6%
Overall Percentage	5,1%	,0%	94,9%	64,2%

Growing Method: CHAID

Dependent Variable: Väljas pool kooli olen viimase 4 nädala jooksul spordiga tegelenud

Neid, kes väitele „tahan esindada oma spordiklubi“ vastasid “pole nõus” ja “pigem pole nõus” oli üle poole (53%) ehk võib järeldada, et oluline hulk lastest ei soovi klubi esindada. Neist üle poole ehk 27% kogu valimist ei tahaks ka võistelda, kellest omakorda 214 last, ehk 21.9% kogu valimist ütlevad, et võistelda väga ei tahaks, aga sporti teistega harrastada oleks lahe. Seega **selgub, et on olemas umbes 20% grupp, kes oleks liikumisharrastamisest huvitatud, kui see poleks võistlemisega seotud.**

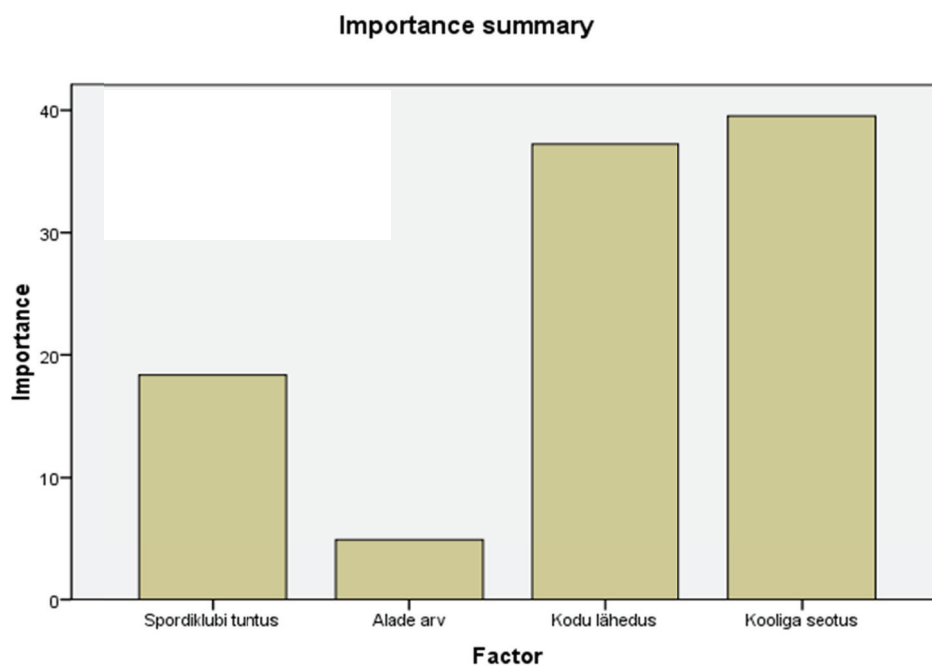
Kui vaadelda mitu korda nädalas sportijate eelistusi, keda oli 624 last, siis selgub, et nendest 43% pigem ei tahaks spordiklubi esindada. Nendest omakorda 44% ei taha ka võistelda ja nendest 88% leiab, et võistelda väga ei tahaks, aga sporti teistega harrastada oleks lahe. Seega mitu korda nädalas treenijate arvamus ühtis kogu valimi analüüsi tulemusega – selgus ligi 20% grupp, kes tahaks harrastada sporti aga mitte võistelda.

Conjoint analüüs

Spordiklubi kirjeldusel kasutati järgmiseid omadusi kahes väärtuses::

- Spordiklubi tuntus - avalikult hästi tuntud või mitte
- Spordiklubi harrastavate alade arv - harrastatakse heal tasemel mitut ala või keskendutakse ühele alale
- Spordiklubi kaugus kodust - asub kodukandis või jääb kodust kaugemale
- Spordiklubi seos kooliga - treeningpaigad ei ole kooliga seotud või asuvad koolis

Kõige olulisemaks omadusena selgus klubi seotus kooliga, teisel kohal oli kaugus kodust. Neist kahest tunnusest oli üle kahe korra vähema olulisusega "Spordiklubi tuntus" ja "Alade arv" (vt Joonis 13 ja tabel "Olulisuse väärtused")

Joonis 13 Spordiklubi tunnuste olulisus. Teljel "Importance" on tunnuse olulisus ja teljel "Factor" asub vastav tunnus

TABLE 2 OLULISUSE VÄÄRTUSED

Tuntus	18,238
Alasid	5,132
Kaugus	37,282
Kooliga seotus	39,348

Küsitluse käigus kogutud andmete baasil võiks esialgu arvata, et lapsed eelistavad pigem klubi mis on tuntud, kuid käesolevast analüüsist, milles vastaja on sunnitud eelistusi samaaegselt kõrvutades esile tooma tegelikud eelistused, selgub küllaltki veennvalt, et **olulisemad on praktilised väärtused nagu klubi kaugus kodust ning selle seotus kooliga.**

Võrreldes tunnuste väärtuseid (kas kodu lähedus või kaugus, kas kooliga seotus või mitte jne), selgub, et oluliseks positiivseks tunnuseks on **kui spordiklubi ei ole kooliga seotud** mis annab tunnuse kaaluks 0.651 palli (vt Tabel 2 Tunnuste kaalud). **Kooliga seotus mõjub väärtushinnangule negatiivselt** (-0.651 palli). Võimalik, et lapsed ei soovi pärast kooli, vaba aja arvelt sportimas käies enam ennast kooliga siduda. Küllaltki arusaadavalt peetakse spordiklubi asukoha lähedust kodust selgelt positiivseks teguriks (0.617). Vähem oluline on spordiklubi tuntus (0.302) ja sisuliselt väheoluliseks svõib pidada laste vaatenurgast klubis harrastatavate alade arvu.

TABEL 2 TUNNUSTE KAALUD

Tunnuste kaalud			
		Utility Estimate	Std. Error
Tuntus	Avalikult hästi tuntud	,302	,041
	Avalikult vähe räägitud	-,302	,041
Alasid	Harrastatakse heal tasemel mitut ala	,085	,041
	Keskendunud ühe ala arendamisele	-,085	,041
Kaugus	Asub kodukandis	,617	,041
	Asub teises linnajaos	-,617	,041
Kool	Treeningud toimuvad kooliruumides	-,651	,041
	Treeningpaigad ei ole kooliga seotud	,651	,041

Tunnuste kaaludega on võimalik konstrueerida erinevaid stsenaariume ja nende meeldivust saab seejärel omavahel arvuliselt võrrelda. Näiteks võrreldes klubi mis asub kodu lähedal, on kooliga seotud, pole kuulus ja võimaldab tegeleda mitme alaga saame tunnuste koguväärtuseks (0.617

(Kaugus) - 0.651(Kool) + 0.085(alasid) - 0.392 (Tuntus) = **-0.341** mida võib pidada noorte jaoks mitteatraktiivseks variandiks:

Tunnuste kaaludega on võimalik konstrueerida erinevaid stsenaariume & nende meeldivust saab seejärel omavahel arvuliselt võrrelda

Seevastu pakkudes talle kodu lähedal, koolist eemal asuvat kuid vähe tuntud klubi saame oluliselt suurema ja positiivse tulemuse (**0.966**). Sel teel erinevaid variante (stsenaariume) võrreldes on võimalik kujundada alasele meelepärasem sportimise keskkond. Samuti on võimalik võrrelda nn. "vanema generatsiooni" arvates või siis paratamatult eksisteerivate oluliste tunnuste osakaalu, et kujundada välja strateegiaid lõpptulemi viimiseks positiivseks.

Vahekokkuvõttena võib esitatud andmete baasil kirjeldada ka "halva spordiklubi" mudelit, mida iseloomustab kooliga seotus, asukoht teises linnaosas ning vähene kuulsus. Alade arv siin erilist mõju ei oma.

SUGUDE VÕRDLUS

Sugude võrdluses tuli välja üks erinevus: tüdrukud eelistaksid harrastada heal tasemel mitut ala, poisid aga keskenduks ühe ala arendamisele.

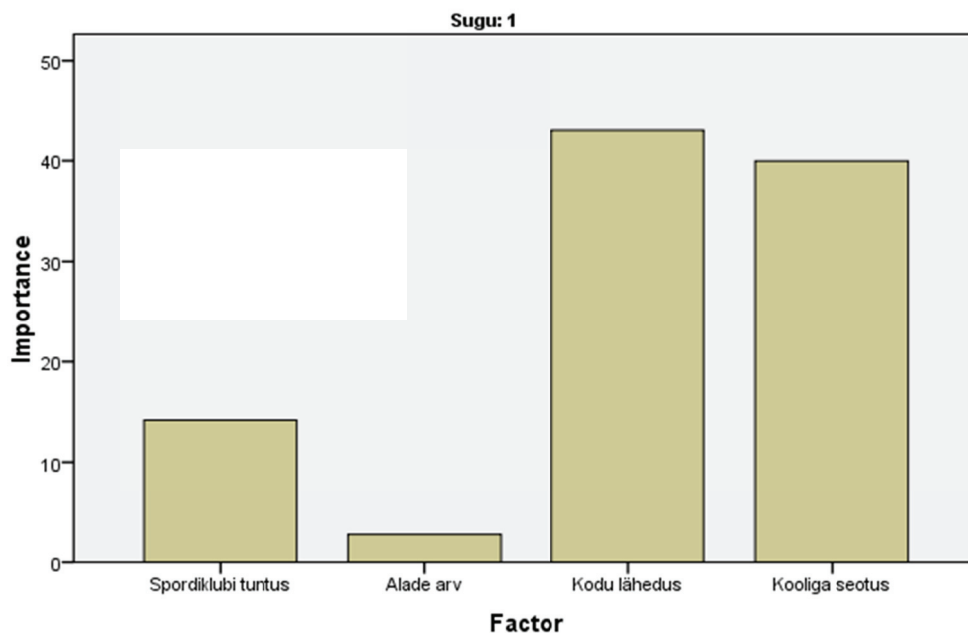
Poisid: (Joonis 14 Poiste sordiklubi tunnuste eelistused)

- Spordiklubi tuntus - avalikult hästi tuntud
- Spordiklubis harrastavate alade arv – keskendunud ühe ala arendamisele
- Spordiklubi kaugus kodust - asub kodukandis
- Spordiklubi seos kooliga - treeningpaigad ei ole kooliga seotud.

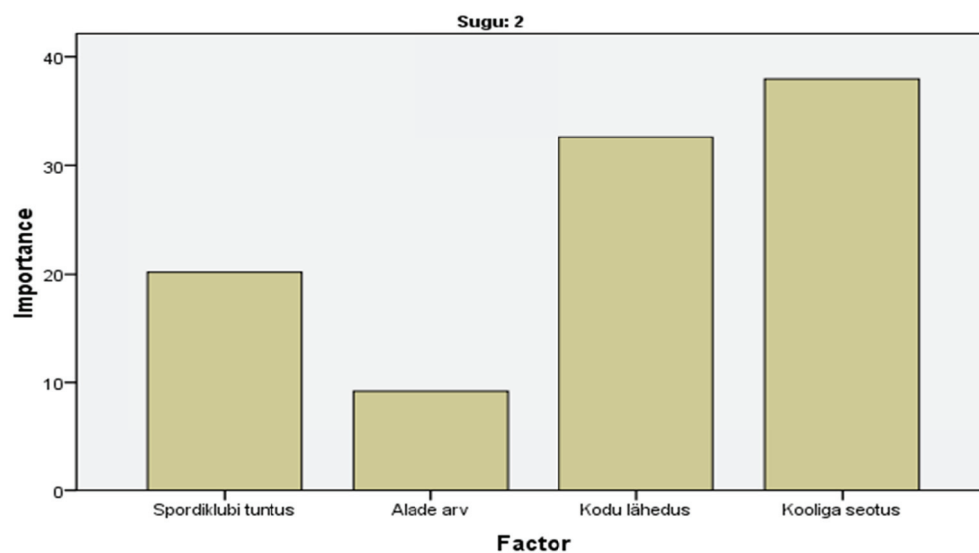
Tüdrukud: (2)

- Spordiklubi tuntus - avalikult hästi tuntud
- Spordiklubis harrastavate alade arv - harrastatakse heal tasemel mitut ala
- Spordiklubi kaugus kodust - asub kodukandis
- Spordiklubi seos kooliga - treeningpaigad ei ole kooliga seotud.

Poiste ja tüdrukute eelistuste osas olulisi erinevusi ei ilmnenud väljaarvatud see, et poiste puhul tuli esile suurem tähelepanu kodu lähedusele sportimispaigaga seotud küsimusele, tüdrukute puhul oli esikohal aga seotus kooliga.

JOONIS 14 POISTE SORDIKLUBI TUNNUSTE EELISTUSED

JOONIS 15 TÜDRUKUTE SORDIKLUBI TUNNUSTE EELISTUSED

VANUSERÜHMADE VÕRDLUS

Vanuserühmade võrdluses 13 – 16-aastaste seas eelistustes erinevusi ei ilmnenud.. Head spordiklubi iseloomustasid seega samad tunnused mis on esitatud kogu valmi puhul varasemas peatükis.

EESTI JA VENE KOOLIDE ERINEVUSED

Eesti ja vene koolide võrdluses esines erinevus seoses spordiklubis harrastavate alade arvuga (nii poistel ja tüdrukutel). Seejuures on vene koolide poiste puhul spordiklubi kooliga seotus mõnevõrra vähem oluline kui eesti poiste puhul ning samas on venekeelsete poiste jaoks kooliga seotus olulisem eelistuse kaaluga tegur. Analoogne muster, kuid vähemal määral esineb ka tüdrukute võrdluses.

Spordiklubi eelistusi vene ja eesti koolide puhul iseloomustavad järgmised tunnused:

Eesti kool:

- Spordiklubi tuntus - avalikult hästi tuntud
- Spordiklubis harrastavate alade arv - harrastatakse heal tasemel mitut ala
- Spordiklubi kaugus kodust - asub kodukandis
- Spordiklubi seos kooliga - treeningpaigad ei ole kooliga seotud.

Vene kool:

- Spordiklubi tuntus - avalikult hästi tuntud
- Spordiklubis harrastavate alade arv – keskendunud ühe ala arendamisele
- Spordiklubi kaugus kodust - asub kodukandis
- Spordiklubi seos kooliga - treeningpaigad ei ole kooliga seotud.

Kuna sugude vaheline võrdlus tõi esile üksikud eelistuste erinevused, võtsime järgnevas analüüsis need arvesse ja esitame eesti ja vene koolide eelistuste kaalude võrdluses ka sood eraldi (Tabel 3 Tunnuste kaalud soo ja õppekeele alusel)

TABEL 3 TUNNUSTE KAALUD SOO JA ÕPPEKEELE ALUSEL

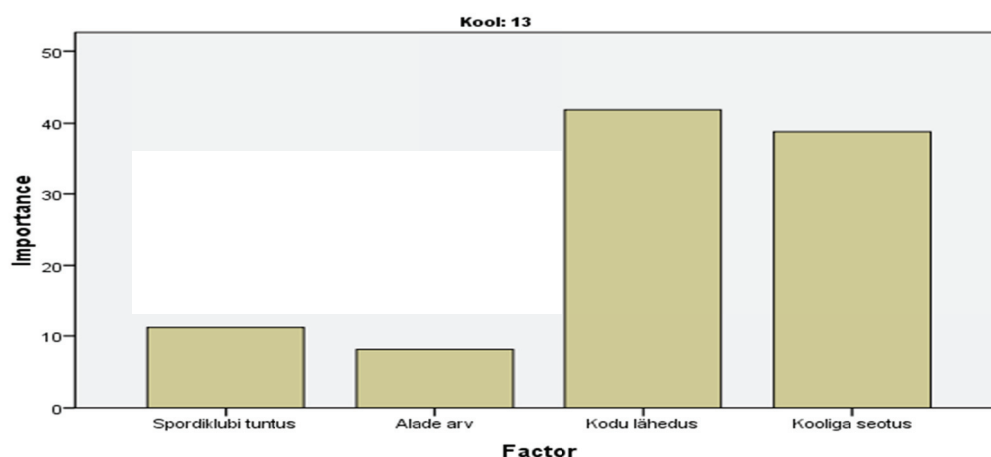
Tunnuste kaalud			
Poisid	Eesti	Tuntus	14,655
		Alasid	1,876
		Kaugus	42,596
		Kool	40,872
	Vene	Tuntus	10,900
		Alasid	8,824
		Kaugus	46,540
		Kool	33,737
Tüdrukud	Eesti	Tuntus	19,488
		Alasid	9,437
		Kaugus	32,871
		Kool	38,203

	Vene	Tuntus	25,405
		Alasid	8,576
		Kaugus	33,172
		Kool	32,848

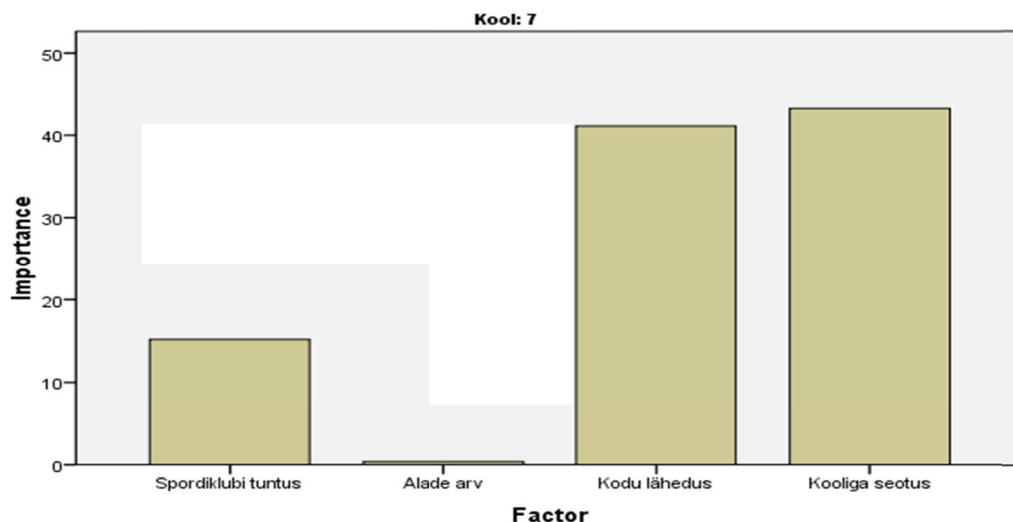
MUUD TÄHELEPANEKUD

Koolide võrdluses jagunesid eelistused sarnaselt, kuigi esinesid ka mõned erandid. Näidetes Tallinna Kuristiku Gümnaasiumist ja Tallinna Ühisgümnaasiumist on näha erinevused "kodu läheduse" ja "kooliga seotuse" osas. Antud tunnuste väärtuste erinevused on siiski suhteliselt väikesed ning taolised varieeruvused samade parameetrite puhul ilmnevad üldiselt ka teiste koolide puhul. Kokkuvõttes kirjeldavad järgnevad diagrammid üldplaanis seega kogu valimit.

Näide: Tallinna Kuristiku Gümnaasium

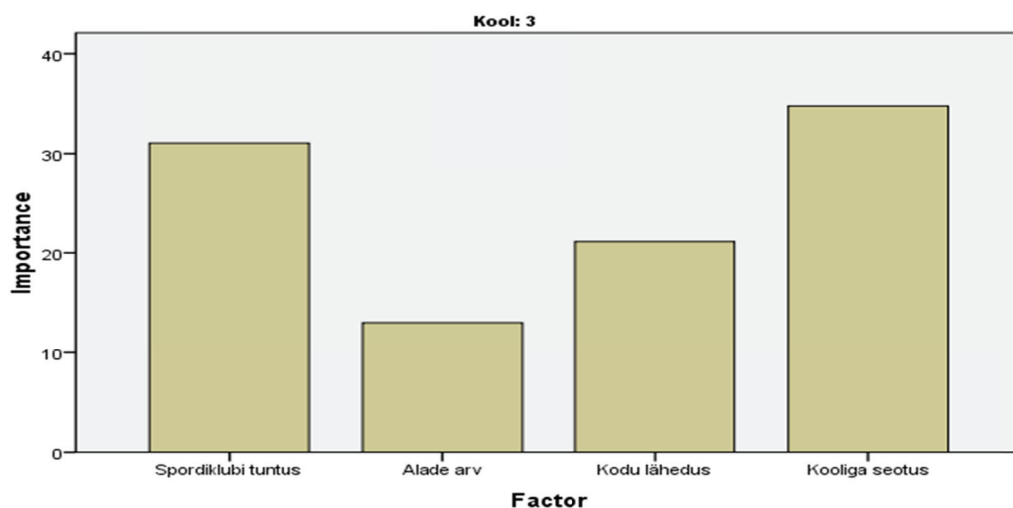

Näide: Tallinna Ühisgümnaasium

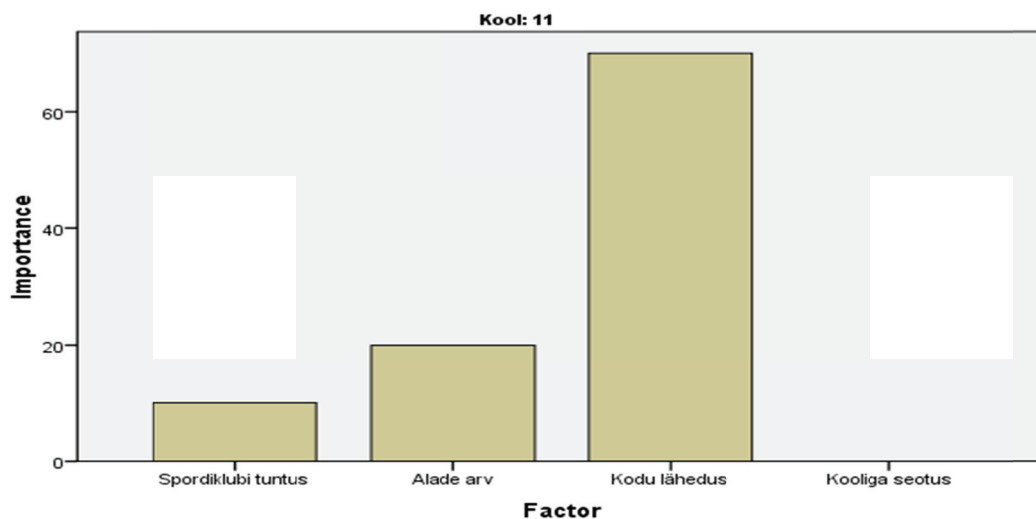
Erandina pöörati rohkem tähelepanu spordiklubi tuntusele Tallinna Prantsuse lütseumis, Tallinna 32. Keskkoolis ja Mustjõe Gümnaasiumis.

Näide: Tallinna 32. Keskkool

Väljapaistvaks erandiks oli Kalamaja Põhikool, kus kooliga seotud küsimusele ei pööratud üldse tähelepanu.

Näide: Kalamaja Põhikool

Kokkuvõtteks võib öelda, et kõige vähem pöörati tähelepanu alade arvuga seotud küsimusele ja kõige rohkem kooliga seotud küsimusele.

VÕRDLOS ANKEETKÜSITLUSEGA

Ankeetküsitlusest selgub samuti nagu conjoint uuringustki, et õpilased ei soovi kooli seostada sportimisega. Näiteks küsimusele: "Kool on sportimiseks oluline koht?" vastas "pigem ei" suurem

protsent vastanutest. Kooliga mitteseotust kajastas ka teine küsimus: "Minu tänasel spordiklubil võiks olla eraldi oma keskus?", sellega nõustus suurem protsent õpilastest.

Küsimuse "Minu tänane spordiklubi võiks olla kodule lähemal?" puhul (ehk siis "kodukandis" nagu *conjoint* analüüsis), ei vastanud ükski õpilane "ei ole nõus".

Conjoint uuringu ja ankeetküsitluse võrdluses ilmnes sarnasus ka küsimuse "Noored oleksid kohaliku spordiklubi fännid, aga meil pole selliseid klubisid?" puhul. "Pigem jah" vastas rohkem noori, kui "pigem ei". Arvestades, et meil pole täna tuntud klubide nn. Fännklubide traditsioon, on tegemist ilmselt deklaratiivse sooviga, mille tegelik kaal osutus samaaegselt kõrvutatavas analüüsis siiski väheoluliseks.

Spordiklubi kuulsuse küsimuse vastused langesid kokku *conjoint* uuringus esitatuga, ehk küsimusega "Minu tänane spordiklubi võiks olla kuulsam?" nõustus ankeetküsitluses suurem osa vastanuist. Samas näitab võrdlev analüüs, et tegemist ei ole siiski olulise eelistusega.

Viimase küsimuse "Minu tänases spordiklubis võiks olla rohkem erinevaid alasid?" vastustes ilmnes ankeetküsitluse ja *conjoint* uuringu tulemustes samuti põhimõtteline sarnasus, sest *conjoint* analüüsist selgus, et see tunnus ei oma erilist kaalu. Ankeetküsitluse puhul jäi arvamus suhteliselt ebamääraseks st ükski variant (v.a "ei tea") ei prevaleerinud oluliselt.

KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

Tallinnas (nagu mujal Eestis) domineerivad väikeklubid. Sellise spordikorralduse puhul võib täheldada ressursi killustumist ja ebaefektiivset kasutamist, võistlusspordi osakaalu langust, töökohtade ebakindlust ja erialakoolitusega spetsialisti jaoks treeningtöö muutumist sekundaarseks tegevuseks, mistõttu lähevad kaduma tema koolitusele tehtud kulutused ja langeb kvalifikatsioon.

Arengu tõhususe suurendamise nimel on soovitatav arendada spordiklubisid suunal, mis vastaksid paremini nii kaasaegsetele vajadustele ja kui uutele võimalustele. Spordikorralduslike vahenditega peaks olema soodustatud noorte ja täiskasvanute sportimisvajadusi katvate, nii riiklikku, omavalitsuste kui erasektori ressursi koondavate ja mitmekesisemaid sportimisvõimalusi pakkuvate organisatsioonide moodustumine, ehk suurte klubide või klubide liitude organiseerumine.

Käesoleva koolinoorte eelistuste väljaselgitamisele suunatud uuringu tulemusel selgus, et eelistatuima spordiklubi tunnused on tunnuse olulisuse järjekorras:

- Spordiklubi seos kooliga - treeningpaigad ei ole kooliga seotud.
- Spordiklubi kaugus kodust - asub kodukandis
- Spordiklubi tuntus - avalikult hästi tuntud
- Spordiklubis harrastavate alade arv - ei oma olulist eristavat mõju eelistustele

Põhimõtteliselt olulised erinevused 13-16 aasta vanuserühmade, sugude ja õppekeele vahel puudusid.

Mõõdetud eelistuste abil saab teadlikult kujundada lastele meelepärasemat sportimise keskkonda. Sarnase metoodika abil on võimalik võrrelda liikumisharrastuse teiste osapoolte (omavalitsus, klubi, lapsevanemad) oluliste eelistuste olemust ja osakaalu, et kujundada välja strateegiaid ning meetmeid sportimise organisatsiooni arendamiseks ja aselle maine kujundamiseks.

Ettepanekud

Soodustada organisatsiooniliste vahenditega väikeste spordiklubide liitumist moel, mis:

- koondab efektiivselt tehnilist ja vaimset ressursi noorte mitmekülgeks sporditegevuseks;
- võimaldab põhikohaga treeneritööd;
- on huvitatud võistlemisest, s.h. täiendavate ressurside saamiseks;
- on atraktiivne kolmandatele osapooltele rahaliste vahendite kanaliseerimiseks s.h. reklaam ja sponsorlus.

Kaaluda koostöös Eesti Olümpiakomitee ja spordialaliitudega klubide litsentseerimist, mille eesmärgiks oleks läbipaistev kvaliteedimärgistus klubidevahelise konkurentsi elavdamiseks nii laste (s.h. lastevanemate), treenerite kui ühiskonna silmis atraktiivsuse saavutamiseks.

- kaaluda noori treeniva klubi kriteeriumina koolitusloa ja õppekava olemasolu

Sportimiskeskonna aktiivsema kasutuse toetamiseks peaks selle loomisel arvestama koolist emotsionaalset lahtiühendamist (koolist eralduv sissekäik, eraldi nimetus jne).

VIITED

- Allison, K. R., E. M. Adlaf, et al. (2007). "The decline in physical activity among adolescent students: a cross-national comparison." Can J Public Health **98**(2): 97-100.
- Bloom, B. S. and L. A. Sosniak (1985). Developing talent in young people. New York, Ballantine Books.
- Boreham, C. and C. Riddoch (2001). "The physical activity, fitness and health of children." J Sports Sci **19**(12): 915-929.
- Ceci, S. J., Barnett, S., Kanaya, T. (2003). Developing childhood proclivities into adult competencies: The overlooked multiplier effect. The psychology of abilities, competencies, and expertise R. J. Sternberg, Grigorenko, E. L. Cambridge, MA, Cambridge University Press: 70-92.
- Chomitz, V. R., M. M. Slining, et al. (2009). "Is there a relationship between physical fitness and academic achievement? Positive results from public school children in the northeastern United States." J Sch Health **79**(1): 30-37.
- Colvin, G. (2008). Talent is overrated : what really separates world-class performers from everybody else. New York, Portfolio.
- Drummond, M. F. and M. F. M. f. t. e. e. o. h. c. p. Drummond (2005). Methods for the economic evaluation of health care programmes. Oxford ; New York, Oxford University Press.
- EOK (2002). Eesti Spordi Harta. EOK. Eesti, EOK.
- Ericsson, A. K., K. Nandagopal, et al. (2007). "Toward a Science of Exceptional Achievement: Attaining Superior Performance through Deliberate Practice." Ann N Y Acad Sci.
- Gardner, H. (1997). Extraordinary minds : portraits of exceptional individuals and an examination of our extraordinariness. New York, BasicBooks.
- Gustafson, S. and R. Rhodes (2006). "Parental correlates of physical activity in children and early adolescents." Sports Med **36**(1): 79 - 97.
- Hattersley, L., V. Shrewsbury, et al. (2009). "Adolescent-parent interactions and attitudes around screen time and sugary drink consumption: a qualitative study." International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity **6**(1): 61.
- Ilves, R. (2010). Üks idee. Õpetajate Leht.
- Jago, R., C. B. Anderson, et al. (2005). "Adolescent patterns of physical activity differences by gender, day, and time of day." Am J Prev Med **28**(5): 447-452.
- Jago, R., K. Fox, et al. (2010). "Parent and child physical activity and sedentary time: Do active parents foster active children?" BMC Public Health **10**(1): 194.
- Kwak, L., S. P. Kremers, et al. (2009). "Associations between physical activity, fitness, and academic achievement." J Pediatr **155**(6): 914-918 e911.
- Mangels, J. A., B. Butterfield, et al. (2006). "Why do beliefs about intelligence influence learning success? A social cognitive neuroscience model." Soc Cogn Affect Neurosci **1**(2): 75-86.
- Mota, J., M. P. Santos, et al. (2008). "Differences in leisure-time activities according to level of physical activity in adolescents." J Phys Act Health **5**(2): 286-293.
- Murphy, M. C. and C. S. Dweck (2010). "A culture of genius: how an organization's lay theory shapes people's cognition, affect, and behavior." Pers Soc Psychol Bull **36**(3): 283-296.
- Nussbaum, A. D. and C. S. Dweck (2008). "Defensiveness versus remediation: self-theories and modes of self-esteem maintenance." Pers Soc Psychol Bull **34**(5): 599-612.
- Plotz, D. (2005). The genius factory : the curious history of the Nobel Prize sperm bank. New York, Random House.
- Sigmund, E., M. De Ste Croix, et al. (2007). "Physical activity patterns of kindergarten children in comparison to teenagers and young adults." Eur J Public Health **17**(6): 646-651.
- Siiman, M. (2010). Lähiaja Eesti spordi võimalustest ja raamidest. Eesti Päevaleht.
- Syed, M. (2010). Bounce : Mozart, Federer, Picasso, Beckham, and the science of success. New York, Harper.
- Taylor, P. (2009). Growing Old in America: Expectations vs. Reality, Pew Research Center
- Wasik, B. (2009). And then there's this : how stories live and die in viral culture. New York, Viking.

Märkmed:

LISA 1

Küsitlusankeet

Kooliõpilaste spordiharrastuse uuring

Hea õpilane, käesoleva ankeedi eesmärk on leida vastuseid küsimustele Sinule sobiva spordiharrastuse keskkonna loomiseks. Uuringu viib läbi Tallinna Ülikool koostöös Tallinna Linna Noorsoo- ja spordiametiga. Täname Sind vastuste eest!

Sinu vanus		Sinu sugu			
Väljas pool kooli olen viimase 4 nädala jooksul spordiga tegelenud	Mitte kordagi	Kord nädalas või harvem	Mitu korda nädalas	(märgi ristiga)	
Umber mitme erineva spordialaga olen senise elu jooksul tegelenud?	(märgi number)				
	Ei ole nõus	Pigem ei nõustu	Ei oska öelda	Pigem nõus	Täiesti nõus
Kui peaksin valima, siis oleksin individuaalse spordiala harrastaja					
Viimasel ajal pole mul innustust sportida					
Olen mõtelnud sportimisest loobumise peale					
Tänases treeningrühmas on mul kaaslaste seas eeskujusid					
Kool on sportimiseks oluline koht					
Sõprade spordiala valik on mulle oluline					
Valin spordiala millele on olemas head tingimused					
Noored oleksid kohaliku spordiklubi fännid aga meil pole selliseid klubeid					
Tuntus sportlasena on noorte seas hea asi					
Võistelda väga ei tahaks, aga sporti teistega harrastada oleks lahe					
Sportimisel peavad minu kaaslastel olema hea sportlikul tasemel					
Minu tänane treeninggrupp ei innusta rohkem pingutama					
Sooviksin, et minuga tegeleks mitu treenerit					
Arvan, et minust võiks kunagi saada palgeline sportlane					
Arvan, et tänased sportimistingimused ei soosi mind					
Tahan spordi abil oma võimeid arendada					
Tahan võistelda					
Tahan esindada oma spordiklubi					
Tahan esindada oma vabariiki					
Minu tänasel spordiklubil võiks olla eraldi oma keskus					
Minu tänane spordiklubi võiks olla kuulsam					
Minu tänane spordiklubi võiks olla kodule lähemal					
Minu tänases spordiklubis võiks olla rohkem erinevaid alasid					
Minu tänases spordiklubis võiks olla rohkem inimesi					

	Ei ole nõus	Pigem ei nõustu	Ei oska öelda	Pigem nõus	Täiesti nõus
Spordiklubi peaks esindama sportlase elukohta (n. Mustamäe Klubi vmt.)					
Spordiklubi peaks olema lihtsalt kuulsalt nimega (n. Flora või Kalev vmt.)					
Klubi peaks omama rolli ka väljas pool sporti					
Klubisse võiksid kuuluda ka minu vanemad					
Järgneksin treenerile kui ta läheks uude klubisse					
Treener tegeleb minuga piisavalt					
Mulle läheb korda see milline on treeneri tase					
Treener selgitab põhjalikult ja arusaadavalt spordiala tehnikaid					
Treener selgitab põhjalikult ja arusaadavalt mängu ja harjutusi					
Mõni õpetaja võiks olla ka treener					
Vanematele on oluline kes on minu treener					

Conjoint kontseptsioonikaardid

LISA 2

(KLASSIFIKATSIOONIPUU)

Väljas pool kooli olen viimase 4 nädala jooksul spordiga tegelenud

